

ВЕЛИКО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

а.е. N 978

Протокол от заседание на Комисията за изработване на проект за Конституция на България при Великото народно събрание във връзка обсъждането на частта за "Конституционния съд".

20.02..1991 г.

1991 г.
Съдържа 58 листа

11

ВЕЛИКО НАРОДНО СЪБРАНИЕ
Комисия по изработване на проект за Конституция на България

ПРОТОКОЛ

На 20 февруари 1991 г. се проведе заседание на Комисията за изработване на проекта за Конституция на България при

ДНЕВЕН РЕД:

Обсъждане частта за "Конституционния съд" от проекта за Конституция на България.

Към протокола се прилага списък на присъстващите.

Заседанието бе открито в 9 ч. и 35 мин. и ръководено от г-н Гиньо Ганев - председател на комисията.

- 0 -

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Ръководството на комисията, в духа на препоръките, които бяха направени на миналото заседание, уточни желанието от всички, а надявам се и по-полезен начин на работа. Затова, днес пред себе си виждате справки, които характеризират кратко становищата на различните проекти за конституция по дадената материя. Не е направено предложение за отделни текстове, за да може дискусиата да не бъде обвързана с това. Но това не значи, че трябва да преминем към най-общи разсъждения. Всеки, който ще взема думата, ще се опитва да предлага и конкретни идеи, за да може след това съответната подкомисия, групата народни представители, експертите, да могат съответно добре да отразят волята на заседанието.

Справката, която е раздадена, включва идеи за парламента, правителството - изобщо за висшите органи на държавната власт.

НЧ/ВР

Днес ще се спрем именно и главно на Конституционния съд, защото ръководителят на подкомисията за другите държавни органи, г-н Стоян Ганев е въвн от страната. Той трябва да бъде тука не само за да слуша, а за да вземе и своя дял от отговорности за по-нататъшната работа. Раздаде се обаче това, за да може да се види и той - Конституционният съд - в отделните проекти как се разполага на територията на конституцията и за взаимоотношенията между тези органи. Разбира се, като казвам това, в никакъв случай не значи, че, ако ние приключим с общата дискусия по Конституционния съд, няма след това да разискваме взаимоотношенията и между висшите органи на власт, така както те са посочени в справката.

Как ще постъпим днес?

Първо, Госпожа Снежана Ботушарова, която е говорител на подкомисията - говоря общо за Конституционния съд, ще направи много кратко, въвеждащо изложение на проблемите. След това ще бъде много добре ако отделните вносители на конституционни проекти изразят становище по този въпрос. Оттук нататък всички, които са в тази зала, имат, както винаги казвам това, равнопоставено думата.

Има думата г-жа Ботушарова.

СНЕЖАНА БОТУШАРОВА: Благодаря, господин Ганев, улеснихте много изложението ми и съответно изложението на нашата подкомисия. Днес решихме малко да променим начина на работа, за да имат възможност вносителите на проекти за конституция да отстоят основните виждания за това какъв трябва да бъде контролът за конституционност, под каква форма, какви да бъдат правомощията на този орган и съответно, както г-н Ганев каза, как да се разположи този специализиран орган в системата от висши държавни органи. Ние имаме вариант за това, но не го предлагаме днес на вашето внимание. Предпочитаме да чуем мнения и аргументация и след това нашата подкомисия заедно с вносителите и експертите бихме желали в срок от една седмица да направим вече един окончателен проект на главата за контрола за конституционност.

Накратко бих искала да ви кажа какво направихме през това време. Подкомисията проведе пет заседания по същество с участие на вносители на проекти за конституция. Бяха поканени

специалисти от различни ведомства, научни учреждения и заедно със специалисти, експерти по проблема за контрола за конституционност. Справката, с която разполагате, дава една обща представа какви виждания има по въпроса за контрола за конституционност. Когато ние обсъждахме по същество този проблем, се основавахме на няколко основни принципи, за които вече стана дума, и които бяха водещи при нашите дискусии.

Първият принцип беше такъв, че тази конституция, която работим, трябва да гарантира на практика с правни норми и механизми върховенството на конституцията. Само в такъв случай бихме могли да даваме характеристиката, че България ще бъде правова държава, а не само с провъзгласяването ѝ като едно общо положение.

Вторият принцип, от който се ръководихме, беше да се проведе докрай, по възможност докрай, в частта за контрола за конституционност принципът за разделение на властите или за разделението на управленските функции.

И още един трети, основен момент ни ръководеше при нашите обсъждания - да се създаде специализиран орган, който да осъществява такъв контрол и същевременно добре да се отграничат отношенията му с парламента, тоест с Народното събрание, така че да не се получи смесване на компетенции. И също така отграничаване от съдебните органи, които са правораздавателни органи, правосъдни органи, а този специализиран орган няма да бъде от вида на един обикновен съд, независимо как правораздава. Използувахме освен становищата на специалисти, също и справките, които има в библиотеката, сравнителен аспект на проблема и въз основа на това се формира едно мнение в нашата подкомисия, но се надяваме, че то ще бъде сега обогатено и от вашата аргументация.

И още един предварителен въпрос преди да изложа съвсем накратко основните моменти. Той е следният - ние си даваме сметка, че в Конституцията ще се съдържат само основните въпроси за контрола за конституционност, най-основната аргументация за Конституционния съд, тъй като това е преобладаващото мнение в нашата подкомисия - това да бъде съд и то Конституционен съд. Също така е необходимо един закон, който подробно да регламентира начина на създаване, функциониране на този орган, последиците, процедурите, по които той трябва да действа. Така че, това

са две неизменно свързани неща - конституционните разпоредби и съответно детайлната регламентация в един закон. Моля ви и вас да имате предвид това, когато посочвате съображенията. Докъде да стигне обхватът на конституционната регламентация и кое ще влезе в един закон.

Има няколко основни проблема, върху които ще моля за вашето становище. Бих помолила вносителите на проекти да отделят по-подробно внимание.

Първият въпрос е - под каква форма да се осъществява конституционният контрол? Известно е, че има няколко системи за това. Най-разпространената в Европа е под формата на конституционен съд.

Становището на нашата комисия, което преобладава, е, че е необходимо създаването именно на конституционен съд за осъществяването на контрола. Конституционен, защото ще осъществява контрол за съответствие на законите и други подзаконови нормативни актове за съответствие с Конституцията. И съд, защото няма само да се произнася за това съответствие, а ще взема и съответно решение, което ще бъде задължително. Но не съд, в смисъла на правораздавателен орган, а съд, който да арбитрира при такъв висш спор за конституционосъобразност.

Другият въпрос, свързан с формата на упражняване на този контрол, се опира до това дали контролът да бъде след като даденият закон или подзаконов нормативен акт е влязъл в сила или може да се упражнява един предварителен надзор. Ние много подробно разсъждавахме по този въпрос. Изводът е, че това са две съвсем различни форми за контрол за конституционност. Предварителният надзор може да се упражнява и се упражнява под различни форми. По-важен е последващият и нашето становище е, че именно специализираният орган, който се създава - Конституцията, трябва да бъде орган, осъществяващ последващ контрол за конституционност. Така че, това е другият въпрос, за чиято аргументация ви моля да се произнесете.

Друг важен въпрос, който ние също обсъдихме и предлагаме като вариант, но го има в проектите, има го и в справката - е за правомощията. Докъде да се простират правомощията на този специализиран орган. В проектите обсегът започва от по-тесен обхват - само контрол за конституционосъобразност на законите

и нормативните актове на Министерски съвет, президента и се стига до един по-широк обхват, който включва даже и контрол върху защита на конституционните права на гражданите, тълкуване на Конституцията. Предлага се също контрол и за законосъобразност, а не само конституционност на подзаконовите нормативни актове. Има и други правомощия, разполагате със справката, също са в проектите, така че можете да вземете отношение по въпроса.

И още един много съществен проблем, който вече разполага Конституционния съд в системата на държавните органи, тоест, той е какви ще са последиците какви ще са последиците от неговите решения. Когато Конституционният съд установи, че даден закон, или част от него, противоречи на Конституцията. С какво решение ще се произнесе - че отменя закона или съответния акт, за който се приема, или отделните разпоредби, обявява го за конституционно-несъобразен, публикува решението, като спира дотук, или спира действието на съответната законова норма или на съответния закон. Решаването на този въпрос вече ще покаже съотношението между парламента и Конституционния съд.

Още въпроси, които в известен смисъл са детайли, е за състава на този съд - от колко члена да се състои, какъв да бъде техният статут, кой да ги издири или назначава, съответно освобождава, каква квалификация да имат членовете на Конституционния съд за техния мандат. Това е въпрос, който също е важен и подлежи на обсъждане, но според нас той е следствие на другите проблеми, които следва да се решат.

И за да бъде все пак точна - за обсъжданията в нашата Конституционна подкомисия постъпиха становища, които считат, че не е необходимо създаването на такъв специализиран орган. Има становища, които предлагат да се осъществява един предварителен надзор за конституционност, тоест преди закона или нормативния акт да е влязъл в сила. След малко ще чуем аргументацията по тези въпроси.

Има становище такъв контрол да се осъществява в период на влизане на закона в сила, тоест, след като бъде гласуван от Народното събрание, до обнародването му или до влизането в сила да се осъществи такъв контрол, като за целта се предлага да се създава орган от типа на съвет, конституционен съвет или нещо подобно, което съществува във Франция.

Но, преобладава виждането, че следва да се създаде съд и то специализиран конституционен съд, който да осъществява контрола, след като вече правният акт е влязъл в сила.

Има становища да не се създава специализиран орган - конституционен съд, а тази функция да се предостави на Върховния съд. Основното възражение по този пункт е, че в такъв случай съдебната власт се вмесва в решаването, в законодателната дейност и произнасянето по въпроса за конституционност.

Много интересно виждане се разви от проф. Лазаров (той може би сега ще го аргументира) по два въпроса. Върху кои актове, докъде да се стигне с контрола за конституционност - дали само законите, дали нормативните актове на Министерския съвет и президента, дали и нормативните актове, издавани от министрите. Нормативните актове на местните органи за управление ще подлежат ли на такъв контрол?

Още един интересен въпрос, който донякъде помирява по-крайните становища. Дали да се отменят противоконституционните актове или да се спират и да се предлагат на парламента да вземе становище.

И един последен аргумент, за да мога все пак да дам трите очертаващи се действия на решенията на този конституционен съд. Едната възможност е той да се произнесе за конституционността и да ги отмени (разбира се, ако решенията са задължителни). Другата възможност е да ги обяви за неконституционни, от което вече следва, че съдилищата и всички останали държавни органи и граждани трябва да се съобразяват с това. И третата възможност е да се спре и съответно парламентът да се произнесе по въпроса. Общо взето, това е основната схема на проблема, по която можем да чуем вносителите на проекти за конституции, мненията на специалисти, на народните представители, присъстващи тук, а съответно нашата подкомисия ще изработи въз основа на изказаните становища проект, който ще ви предложи за по-нататъшно обсъждане.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Сега ние сме в материя, която за първи път ще се разработва в Конституция на страната. Изключително важна, богата е практиката на другите държави. Добре е да постъпим както решихме в началото, но вносителите на законопроекти или тези от тях, които ще вземат думата, в никакъв случай

да не се любуват на собствените си проекти тук пред нас и да вземат дълги аргументи за защита на предложенията, които са изложили там. По схемата, която е направена тук, в справката, ще вземат кратко отношение. Напомням авторите на законопроекти - Николай Павлов, Янаки Стоилов, Велко Вълканов от парламентарните групи БСП, БЗНС, БЗНС "Никола Петков", Българска социалдемократическа партия и т.н.

Давам думата първо на г-н Вълканов.

ДОКЛАДЧИК ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Вие посочихте, че някои проекти са внесени от парламентарни групи. Искам да поясня, че парламентарните групи нямат право да внасят проекти от свое име. Субекти са президентът, Министерски съвет и най-малкото една четвърт от народните представители. Значи, ако тези проекти на парламентарните групи не са скрепени със сто подписа, те не могат да се считат за внесени в Народното събрание. Затова аз моля парламентарните групи да отстранят този дефект, за да можем да работим с перфектни проекти, внесени по надлежния път.

По този твърде съществен въпрос искам да изразя своето становище. Аз моля да не смятате, че защитавам своя позиция. Това е едно разбиране, което съм изработил в течение на много време. Аз самият в началото бях силно настроен да разработя проект за конституционен съд и го направих. Но в хода на разсъжденията, които бяха неизбежни, стигнах до извода, че ще бъде неправилно да създаваме специален конституционен съд, съд специално за конституционен надзор, и се ориентирах към идеята този конституционен надзор да се упражнява от Върховния съд. Искам предварително да кажа, че тази система, към която съм решил да се придържам, не е непозната на световната практика. Например, в Съединените щати именно Върховният съд упражнява контрола за конституционност на актовете.

Какви са моите основни доводи срещу създаването на специален конституционен съд? Най-напред, трябва да отчетем, че твърде рядко всъщност ще има случаи, при които един закон ще се окаже неконституционен. Може би в мандата на едно събрание най-много един или два закона ще бъдат противоконституционни. При съществуващата сега система на многопартийност всеки закон именно от тази гледна точка ще бъде много внимателно разглеждан и не вярвам да се стигне до решение, до приемане на закон, който

ще противоречи на конституционни разпоредби.

Второ, чисто практически съображения, според мен, също водят до разсъждения в полза на предлаганото от мен решение. Върховният конституционен съд ще се състои от девет души (по проектите на нашите колеги). Аз трудно мога да си представя как тези девет души ще имат нравствения кураж да се обявят срещу акт на едно Народно събрание от 200-250 души, в което има не по-малко от 50-60 души също много добри юристи. Съвършено друга би била картината, ако да кажем Върховният съд се произнесе по акт на Народното събрание. Върховният съд е от 60, може би ще стане от 80 души - това по дефиниция са най-добрите юристи на страната. Ако те в своя пленум кажат, че актът на Народното събрание противоречи на Конституцията - това би звучало съвършено по друг начин. Аз бих се отнесъл с респект към такава позиция на Върховния съд.

По-нататък бих казал, че тази идея - за създаването на специален конституционен съд, не се съгласува с другата, по-важна според мен идея, да изградим една силна съдебна власт, силна, единна съдебна власт. Сега, ние ще имаме върховен съд, респективно върховен касационен съд, ще имаме касационен съд, който някои отнасят към съдебната система, след това ще има върховен касационен съд, а ако се запази Върховният държавен арбитраж - ще имаме четири върховни съдебни органа. Това в никакъв случай не може да се приеме.

Ето защо, аз, без да навлизам в подробности, оставам при тази своя позиция, че най-добре би било надзорът за конституционност да се възложи на Върховния съд. Искам да посоча, че подобна идея се споделя и от проекта на БСДП. В проекта на БСДП решението е такова - надзорът за конституционност се упражнява от Върховния касационен съд заедно с Върховния административен съд. На съвместно заседание те ще се произнесат по акта на Народното събрание. Това е все същата идея, към която аз клоня. Така че оставам при тази позиция и моля да се обсъдят и тези мои доводи.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Моля Ви само за пределите на компетентността на този конституционен контрол.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Тези предели могат да се разширяват до степен, каквато предлага и проф. Лазаров, но аз смятам, че

ще бъде нецелесъобразно да се разширяват тези компетенции на Върховния касационен съд. Той трябва да остане като орган, който ще се произнася първо по актовете на Народното събрание, второ, евентуално по валидността на изборите и трето - по взаимоотношения между държавни органи. Най-много до тази степен трябва да се спре. Останалото трябва да остане за Върховния административен съд, респективно за Върховния съд, както аз пледирах и по-рано.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Следващият оратор, казвам отново от вносителите, могат да вземат думата и експерти. Г-н Павлов.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Дами и господа, аз съм един от сторонниците на идеята за присъствието на специализиран орган - Върховен конституционен съд и ще се опитам съвсем накратко да изложи съображенията си "за". Това, което е безспорно до момента, е, че президентът като конституция няма суспендираност, нито деволативно вето. Безспорно е, че ние не се ориентираме към втора камера, която да упражни контрола по законността. Следователно, налага се да има един орган, който да осъществи този контрол - да отстрани грешките. Пресен е примерът от снощи - чл. 9. Юристите мислят по един начин, залата - по друг.

По въпроса за формата на съда - аз съм изходил от една друга предпоставка, че Върховния касационен съд осъществява надзора по цялостната правосъдна дейност, Върховният административен съд осъществява надзора върху цялостната дейност на органите на власт, респективно Върховният касационен съд осъществява цялостната дейност по надзор върху органите на управление. Това е в схемата на моето мислене, не ви задължавам да мислите по същия начин. Защо съд, а не съвет? По две съображения. Първо, не защото съветът би ни напомнил идеята за държавен съвет. Не това е съображението. Затова, защото съдът произнася един факт, който е безспорен - решение. То влиза в сила съобразно онова, което ще го управомощим веднага, в един последвал момент. Така или иначе, обаче, стигаме до присъденото нещо. Това, което е характерно за Върховния конституционен съд, е, че се осъществява процесуална икономия. Защо? Защото по отношение на процесуалното право действуват действувачи процедурни закони. По отношение на материалното право - също действащото законодателство. С други думи, подготовката на тези съдии вече е осъществена

в един предходен етап. Това е чисто делови проблем, но имайте предвид, че няма да се окаже толкова лесен.

По обема на правата на този Върховен конституционен съд. Аз не скривам привързаността си към идеи, вече лансирани в италианското и германско законодателство. Може да ме обвините във вкусовщина, но мисля, че те рационално са разрешили въпроса. С други думи, в обхвата на дейността на един върховен конституционен съд в моите представи, преди всичко е контролът върху законодателните актове. Ако се достигне до идеята за делегирано законодателство, тоест, Министерският съвет да може да има актове, които да са със стойност на закон, тези актове подлежат също на контрол от Върховния конституционен съд. Там вече въпросът е спорен – дали ще приемем едното или другото, но, ако би било прието делегирано законодателство, то трябва да влезе в контрол във Върховния конституционен съд.

Всички спорове по подведомственост, но не подведомственост на съдилищата, а споровете между органите на власт и управление и отделните органи на управление, когато има спор за компетентност. Сега, аз развивам една идея, която мисля, че ще намери тука повече защитници – че когато става дума за проверка на мандата на Народното събрание, Мандатната комисия винаги трябва да бъде първата инстанция по законността на изборите. В същото време трябва да делегираме възможността Върховният конституционен съд да се произнесе като втора инстанция – окончателна. (Надмандатна комисия). Защото, идеята във всички законодателства е, че всеки парламент сам контролира правилността на избора. Следователно, ние достигаем до един акт на парламента, който е по чисто конституционни въпроси. Щом влезем в схемата "конституционни проблеми" автоматически отгоре застава компетентността на конституционния съд.

Мой възглед е, бих го отстоявал, но бих чул и всеки, който мисли различно.

В предлагания тук вариант на специализираната комисия аз мисля, че общо взето тези идеи са намерили място. По въпроса за формирането на самия състав – девет души са малко. Тук има доста много практикуващи в момента юристи и те знаят, че девет души е един съвсем незначителен екип при една сериозна работа. Аз съм застанал на позицията – 15 души. При това съм подходил

малко механистично по въпроса – кой да ги посочва тези 15 човека, или 9, или 12 – това е вече въпрос на установяване.

За да се осъществи принципът на разделение на властите, всъщност аз съм тръгнал малко прагматично към идеята, че всяка власт трябва да осъществи някакво представителство. В правилата на една по-примитивна оценка за справедливост. Не бих настоявал да застъпим непременно този принцип в един бъдещ проект, но мисля, че си заслужава този момент да бъде обсъден.

По отношение на подбора – виждам, че в другите проекти всички се спират на петнайсетгодишен срок. Петнайсетгодишен срок е, струва ми се, твърде минимален по отношение на правната подготовка на един юрист за това място. Аз се спирам на два-сетгодишен стаж и мога да ви покажа – ето ви трима души, които са с малко повече от 25 години трудов стаж и са върховни съдии, но все още имат какво да учат. (Смях в залата.) Поставете който и да било въпрос пред който и да е било юрист, ще видите, че първо ще се замисли, след което ще има съмнения по много въпроси. Това колебание от незнание ли е? Или от нещо друго? Аз не се съмнявам в качеството на подготовката, а аргументирам върху другото – върху възможността да субсумира фактите. Колкото човек набира повече опит, толкова разширява възможността си за субсумиране на фактите. А това е най-важното в правото, ако не се лъжа, разбира се. Може и аз да бъркам в случая.

По отношение на подбора няма спор, че не само трябва да бъдат практикуващи юристи, а трябва да намери място и правната доктрина. Най-малкото заради двата различни подхода към решаването на един и същи въпрос. Необходимо е такова вътрешно противопоставяне, не като взривяване на ситуацията, а просто като теза и антитеза, за да може да се достигне до истината, или до едно решение, което да бъде правно издържано. Специалните изисквания, по отношение на личността на един член на върховен конституционен съд, имайте предвид едно нещо, че ние се стремим към една идея – за пълна деполитизация, но пълната деполитизация не е само въпрос на принадлежност към една политическа партия или групировка, а изваждането на този човек извън стопанския оборот. Или с други думи, лишаването на бъдещия член на такъв съд от стопанските връзки, които го правят зависим или независим. Затова мисля, че така, както е развито в проекта, то до голяма степен възпроиз-

вежда моите идеи, които съм застъпил в проекта си. Тази редакция е удачна, тоест пълно откъсване на бъдещия конституционен съдия от каквато и да било дейност - обществена, политическа и стопанска. Защото ние не сме толкова богати, за да направим съдиите си много богати и по този начин неподкупни, но можем да ги направим поне почтени.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Тази пледоария за възрастта много добре се посреща, особено ако доказваме, че трябва да се откъснат от всякаква дейност, включително и лична. Думата има Асен Николов.

АСЕН НИКОЛОВ: Аз си взимам акт от Вашата препоръка да не се чувствуваме влюбени в нашите законопроекти. Но все пак, като четох справката, видях, че по отношение нашия проект (на БЗНС "Никола Петков") са допуснати някои досадни грешки и неточности при излагане на застъпените становища. Затова трябва да бъдат коригирани. И така, може би първият и най-важен въпрос е да има или да няма конституционен съд. Противно на това, което пише в справката, ние сме да има. През 1947 година проектът, внесен от Никола Петков беше - компетентността да се осъществява от общото събрание на Върховния съд. Но сега е иначе. Ние сме да има конституционен съд.

Бих желал да възразя на аргументите на г-н Вълканов срещу тази теза, като посоча няколко момента. Първо, в европейските правни системи - има. Сега, дали ще се нарича съд или съвет - това, според мен, не е толкова важно. Известно е, че както като правна система, така и като традиция, така и като мироглед, ние сме много по-близки до Европа, отколкото до Съединените щати. Така че, това, което е в Европа, според мен, е твърде важно за нас и ние твърде трудно бихме могли да твърдим, че виждате ли европейските държави, особено след Втората световна война, масово са сбъркали.

Второ, г-н Вълканов вероятно знае, че конституционният надзор на Върховния съд в Съединените щати е резултат на една самоинициатива и на една особеност на англо-саксонското право. В Конституцията на Съединените щати никъде не е дадено право на Върховния съд да контролира законосъобразността на законите. Но, намерил се е един съдия Дъглас, който до голяма степен по субективни причини създал съдебен прецедент и оттам това станало конституционен принцип. Добре, но това е един инцидентен случай,

характерен за правната система на една страна, която е много различна.

Трето, аз много се боя, че някои колеги имат едно прекалено идеализирано схващане за колективните решения на Върховния съд и въобще на съдебните органи. От работата ми като практикуващ юрист аз съм останал с впечатлението, че в голям брой от случаите, не във всичките, разбира се, този колективен състав приема това, което му предлага докладчикът. Много по-редки са случаите, когато става една действително пълноценна дискусия. Особено когато се касае до един пленум на Върховен съд, където се събират съдии от различни специалности - наказателноправна, гражданскоправна материя, търговскоправна материя, и между които няма специалисти по конституционно право - позволете ми да се съмнявам в ефективността от упражняване на една такава компетентност.

По отношение на състава. По съображенията, които изтъкнах, аз смятам, че един състав от 9 човека, както са болшинството проекти - не е малък. Доколкото знам съставът на Върховния съд на Съединените щати е даже по-малък от 9 човека. Дано да не греша, но в най-добрия случай е някъде там. Този върховен съд освен с конституционен надзор се занимава и с други работи и някак си се оправя. Така че, не виждам защо трябва да го увеличаваме.

Вторият въпрос е за мандата. Тука също е пропуснато да се посочи, че по нашия проект мандатът е - времетраенето на мандата на Народното събрание. Вие знаете, че специално в Съединените щати когато умре или се пенсионира един член на Върховния съд, става голям проблем кой ще дойде на негово място - дали либерал или консерватор. Заради това, защото ние можем да правим каквато си искаме деполитизация, но всеки човек си има свои убеждения, свой мироглед и ние не можем да му го изтръгнем. И една подмяна заедно с Народното събрание на състава ще даде възможност в състава да се включат хора евентуално с по-различен мироглед от този на съответния състав на парламента, така че контролът да бъде по-ефективен. От това сме изхождали - дали сме прави или не - не знам, просто обяснявам.

По отношение на излъчване на състава. Отново не е посочена една особеност на нашия проект, която ми се струва

важна. От тримата човека, излъчени от Народното събрание и от президента или председателя, както е по нашия проект - спор няма. Но ние смятаме, че третата тройка трябва да бъде излъчена от местните органи на власт, защото тези териториални интереси трябва да имат защита, включително и в този орган. Това, разбира се, е свързано и с компетентността на конституционния съд, за която аз ще говоря по-късно.

По отношение на компетентността. Тука е посочено, че ние прехвърляме част от компетентността на Висшия административен съд, защото според нас трябва да има само един върховен съд и това е Върховният касационен съд, това е вярно дотолкова, доколкото ние смятаме, че въпросът за законосъобразността на подзаконовите актове трябва да бъде в предмета на дейност на Висшия административен съд. Ние поддържаме, което, доколкото виждам, е поне като подтекст в убеждението на работната подгрупа, правото на Върховния конституционен съд да се произнася по съобразността на изборите. В цялата наша досегашна парламентарна практика сме се убедили, че винаги мнозинството злоупотребява при контрола на изборите, като често пъти се касират неоснователно депутати от опозицията и като не се касират депутати на мнозинството, макар и избрани на нарушение. Крайно време е да се създаде един независим орган, който се произнася по тези въпроси. Такова решение има във френската конституция, ние сме го взели оттам и го поддържаме.

Ние смятаме, че в компетентността на конституционния съд трябва да се включи и разрешаване на спорове между централни и местни органи на власт. Такъв текст има в италианската конституция. Вярно, че тя е между спорове между правителство и области (областите там имат малко по-специален статут), но все пак този принцип, според мене, с оглед да защитим ние правата на местното самоуправление, би трябвало да се дадат за разрешаване на конституционния съд.

По отношение на сезирането. Ние смятаме, че при всяко положение трябва да се даде възможност (това също го няма в справката) конституционният съд да действа служебно. Но той трябва да действа и по сезиране, включително и по сезиране от граждани, разбира се, не от който и да е гражданин, а от определен брой граждани. При нас е дадена цифрата десет хиляди

- въпросът е доколко тя е най-удабна. Но, трябва да има случай, в който един или група народни представители, ако бъдат сезирани от председателя на републиката или от правителството - този съд да бъде задължен да се произнесе.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Думата е на Петър Корнажев.

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Аз трябва да кажа най-напред, че не споделям проекта на нашата Социалдемократическа партия. Нека бъда извинен за това. Аз съм за конституционен съд.

Но имам най-напред два въпроса към работната група. Тази дума ме смущава, но ще се опитам да я произнеса точно. Какво е отношението ѝ към "обутсмен"? И второто, говори се в проекта за парламентарен защитник, а той никъде не е регламентиран. Кой е той? Аз бих молил най-напред за становище на работната група по този въпрос, защото, повтарям, тези неща са свързани и поляците си назначиха, по подобие на скандинавската система, една проф. Левандовска.

Първо, аз не споделям разбирането, че Върховният касационен съд от 60 души ще свърши по-добра работа от конституционния съд. Нека ме простят моите приятели от Върховния съд, но ще цитирам бай Христо Павлов, който по една ирония на съдбата сега го избрахме за съдебен следовател, доколкото разбрах ще участва и в процеса на Тодор Живков. Бай Христо казваше едно време, че пленумът и общото събрание на Върховния съд са машинка за гласуване. Може да бъде и в бъдеще така и с два или три гласа Върховния касационен съд, в който ще има да речем специалисти по териториално и селищно устройство, които ще гласуват в едната или другата посока, ще реши въпроса за конституционността на един закон. Мисля, че съм ясен. Това би било парадокт. За предпочитане е да бъдат девет души суперюристи, разбирате, не споделям идеята на Асен Николов - примерно казано, трима души от тях да бъдат юристи-кметове. Не така, девет души суперюристи. Трудно ми е да ги посоча, както ми беше трудно ужасно много когато правихме списъците за попълване на Върховния съд. Това Гиньо Ганев го знае най-добре. И ще кажа публично, че не съм убеден, че при последния списък във Върховния съд отидоха най-подходящите. Няма защо да се лъжем, просто юристите са малко. Това го свързвам с изискването за 15 години. Тука свършено прав беше Ники Павлов, ние се измъчихме и пратихме във Върховния съд хора със 17-18-годишна практика, но нека се разберем - Лоран

Фабюс може да стане и министър-председател на 39 години, защото е политик, може да стане председател на Националното събрание на 48-49 години, но в конституционния съд трябва да не на 40, а най-малко на 45 години, за да имат и опит, и знания. Нека бъде малко остър. В Законодателната комисия участвуват млади колеги, моите уважения към тях, но, когато те се позовават на опита си, това при решаването на сложни въпроси е несериозно. Можеш да се позовеш на библиографска справка - как е в 5-6 или 10 конституции, но не на опита си, който е от 7, 8 или 10 години. Така че тук трябва да се постави задължително такова изискване.

По-нататък, несъстоятелно е възражението за компетентността на Върховния касационен съд. Той се занимава с актове на правораздаването. А Конституционният съд ще има друга компетентност, както е подчертано в проекта - да не го преразказвам. Също така аз считам, че по този въпрос трябва да бъдат може би още по-добре лимитирани изискванията за липса на всякаква обвързаност - политическа, стопанска и каквато и друга и да е.

Ще приключа с това - бих се радвал много ако на 85 години проф. Петко Венедиков е член на Върховния касационен съд, дори на 85, защото е проф. Петко Венедиков. Там трябва да отиде цветът на правото. Ще лишим Върховния касационен съд от това, но ще пратим във Върховния конституционен съд цвета на правото, блясъка на мисълта, независимо от възрастта.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Думата е на Янаки Стоилов.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: В нашия проект е прието едно твърде специфично решение, нетипично с оглед на по-често срещаната практика - конституционният надзор да се осъществява от специализиран орган. Вземам думата не толкова за да защитавам безусловно тази наша идея, а да споделя какви са били мотивите да я възприемем и по-скоро кое от нея може да бъде приложено независимо от обстоятелството, че вероятно ще надделеят разбиранията за създаване на специализиран орган - на конституционен съд. Това и самите ние приемаме като възможност, защото сме си давали пълна сметка, че тук решенията никога не са едновариантни и по-скоро трябва да се съобразяваме с условията, в които се създава един орган, а не с разсъжденията, че поначало и безусловно съществува един орган, който може да има само предимства. Създаването

на конституционния съвет в нашия случай е било свързано с необходимостта да се запълни липсващата втора камара в парламента. Явно, все още липсата на готовност у нас, ако все още този въпрос в някакъв момент от по-далечното бъдеще би бил необходим, от създаването на подобна двупалатна структура. Някои от аргументите, които изтъкна г-н Павлов, от гледна точка на силата на актовете мисля, че не са приложими, защото актовете на конституционния съвет с нищо не са по-малко стабилни, отколкото актовете на конституционния съд. Той безусловно обявява законите за неприложими в частта, която противоречи на Конституцията, и правният ефект е същият, освен ако не се претендира конституционният съд директно да ги отменя. Но, доколкото разбирам, като че ли масовото, или поне преобладаващото разбиране, е те да бъдат сходни – примерно на актовете, които приема Върховният съд във формата на тълкувателни решения или постановления, тоест, те винаги са задължителни за всички органи, пред които, и по специално за съдебните, пред които би възникнал спорът. Друг е въпросът, че тази разпоредба не изчезва автоматично от правното пространство. Тук е нюансът.

Практиката на конституционния съвет е извадена от традицията на Франция, която, може би наистина, е една лаборатория на конституционализма. Това е едно коригиране на правото на сената по отношение на законодателството и то вече е плод на по-новата френска традиция. Аз пак повтарям, не виждам никакви пречки действително да се ориентираме към преобладаващото становище за конституционен съд. По-важно е обаче, какви ще бъдат неговите компетенции.

Смятаме, че конституционният съд би трябвало да констатира три вида дефекти в законите – когато противоречат отделни разпоредби на Конституцията, и когато може като цяло законът да бъде обявен (това е може би по-рядката хипотеза) като противоречащ на Конституцията. Заедно с това са възможни и процесуални нарушения. Ние сме предвидили различен ред на дейността ако се констатира нарушаване на процедурата за приемане на закона, в който случай той може да бъде върнат именно за разглеждане по надлежната процедура.

Народното събрание има три възможности – или да преразгледа текстовете, които са обявени за неприложими на нови две

четения, или да се откаже от текстовете, които Върховният конституционен съд, или в случая съвет, е посочил, или пък, ако той не се произнесе, те да не влизат в сила. Това е в нашата система.

Кой е основният аргумент ние да вметим конституционния надзор между приемането на закона и неговото влизане в сила? Ръководили сме се главно от обстоятелството и от едно критично отношение към сегашния парламент, актовете, които той приема, често бъдат основателна критика. В някои случаи те могат да предизвикат спорове за конституционосъобразност, не само за днешна дата, но и за в бъдеще. Поради тази причина ние сме се ориентирали - всеки един закон да подлежи на подобен контрол. Съзнаваме, че една такава процедура е тежка, но тя има предимството, че би избегнала сложните казуси, които възникват, след като законът вече известно време е действувал, настъпили са правни последици от неговото прилагане и възниква най-сложният въпрос - как те да бъдат отстранени. Именно тези въпроси са натежали в избраната от нас посока.

Заедно с това, даже и да приемем създаването на конституционен съд, мисля, че в момента ние трябва да му възложим само абстрактен контрол за конституционосъобразност, тоест, към него да не могат да се обръщат отделни граждани за защита на конкретни права. Това би могъл с пълен успех да върши съдът и включително Върховният касационен съд. Мисля, че по този начин ние ще го разтоварим от несвойствена дейност. Именно от това, което спомена г-н Корнажев, за "обутсмана" е един друг филтър за контрол върху спазването на правата на гражданите главно от администрацията и той би могъл вече да контактува с Върховния конституционен съд. По този начин ще разграничим сферите на дейност на двата органа.

Що се отнася до други нормативни актове, които са подзаконови, според мен те могат да бъдат в обсега на дейност също на Върховния касационен съд или на Върховния административен съд (ако такъв бъде създаден), защото няма никаква пречка те да осъществяват подобна дейност. И след като те могат да тълкуват законите, имам предвид Върховния касационен съд, той би могъл да упражнява и този контрол върху актовете на администрацията. Ако се приеме отнасянето на подзаконови актове в конституционния съд, това би имало смисъл само ако се достигне до

идеята за делегирано законодателство, тоест, за такива актове, които са приравнени по режим на законите.

И най-накрая, защо мисля, че все пак идеята за съвместяването във Върховния съд на конституционния надзор не е най-сполучливата за нашите условия. Тук се каза, че тя почива по-скоро на англо-саксонската практика, но винаги, когато съсредоточим повече дейности във Върховния съд (това го казвам не аз, а други чужди специалисти), той без да иска се политизира, тъй като, колкото повече компетенции има в един орган, толкова повече той става обект на политически интереси. И ако забележите, практиката на Върховния съд в Съединените щати, ще видите, че по сходни казуси в различни исторически периоди той е давал различни тълкувания. Заради това мисля, че тук ще се наложи идеята за един конституционен съд като автономен орган, различен от всички власти. За мене деполитизацията не е въпрос на забрана и аз даже в бъдещата конституция бих искал до минимум да ограничим политическите права в този смисъл. Това е въпрос на политическа култура и традиция, така че ще запишем, че те не могат да членуват в партията, но те оттова няма да станат по-малко политични.

ЕМИЛИЯ ДРУМЕВА: Ще бъде кратка. Бих искала да започна с думите на г-н Ганев, че конституционният контрол е въпрос, който в нашата създаваща се конституционна практика се обсъжда едва ли не за първи път в този вид, в който сега го правим. И възниква естественият въпрос, въвеждайки такава институция трябва да се отговори на въпроса какво тя ще прави и има ли своето оправдание в този вид, в който искаме да я въведем. Тоест, смисълът и предназначението на контрола за конституционност ще даде отговора на това какви органи да го осъществяват и какви правомощия да имат тези органи.

Контролът за конституционност, това е спазването, осигуряването на конституцията. Защо започвам оттам? Защото, ако виждаме един конституционен съд като орган, който ще се занимава преди всичко с проверка на приетите закони, в това аз виждам едно значително ограничаване на правомощията, а оттам и на предназначението и на смисъла на един орган, който ще бъде орган за конституционен контрол.

Изхождам от това, че един конституционен съд, чието предназначение е да спазва, да следи за осигуряването, спазването и осъществяването на Конституцията, като скелет на цялата държавна конструкция, би имал своето оправдание и право на съществуване, ако неговите правомощия не се ограничават само върху контрола на приетите закони.

Безспорно това е сърцевината на един конституционен контрол. И това би било един директен иск за абстрактен контрол, както вече беше казано и мисля, че по това всички сме наясно, който съответно ще бъде упражняван от субектите на това право.

Но заедно с това мисля, че заслужава внимание и въпросът за инцидентния, за косвения контрол, тогава, когато има едно висящо дело и служебно, или по искане на някоя от страните се повдигне въпросът за неконституционност на акта, върху който се позовава разглеждането на съответния процес. Такава практика, доколкото ми е известно, съществува в Испания. Ето това е един кръг от правомощия, върху който следва да се замислим. Защото, връщам се отново върху тази идея, ако ще създаваме една такава институция, а на всички е ясно, че конституционният съд, като място в системата от висши държавни органи и изобщо като място,

НИ/ЛТ

което има в осъществяването на властта в държавата, е някъде над трите разделени власти. Нито е в съдебната власт, той се намира някъде над тях и затова упражнява контрол за конституционност.

По-нататък, тук вече се изразиха становища, а ги има и в обсъжданите проекти, затова компетенциите да бъдат по-широки и освен този абстрактен контрол за конституционност върху приетите закони, да обхваща и спорове за компетенции. А въвеждайки местното самоуправление, към което се стремим, въпреки че сме унитарна държава, едва ли можем да твърдим, че няма да възникнат остри спорове между централното равнище и равнищата на местно управление и самоуправление. Също така и спорове между висши държавни органи, конфликти за компетенции.

И най-накрая един въпрос, който някои от колегите знаят, че не е от днес, застъпвам това становище, въпросът за възможността за директна закрила на конституционните права, прокламирани в Конституцията, възможност за директен иск на гражданите към конституционния съд. Излагам този въпрос на вашето внимание, колеги. Защото това е съд, който се грижи за прилагане на Конституцията, следи за конституционността на актовете на висшия държавен орган, на законодателния орган. Правата са прокламирани в Конституцията. Съществува практика в някои страни, и то практика, която вече дава значителни позитивни резултати, при която са създадени редица условия, които успяват да каналлизират множеството от възможни искове на граждани по посока на една такава върховна институция, която се грижи като последна и абсолютна инстанция за спазване на Конституцията.

Известно ми е, че този въпрос, като че ли е още твърде суров за поставяне, но считам, че той най-малкото следва да бъде обсъждан и заслужава внимание. В Испания, в Германия това е вече практика с дебели токове, практика, по която има много тълкувания, много решения. Тук се постави въпросът и за връзката на парламентарния защитник, а мисля, че точно тук е мястото, където можем да повдигнем този въпрос. В Германия например парламентарен защитник няма, защото се счита, че съществуват достатъчно механизми в системата, които гарантират възможността на гражданина да търси закрила на своите права. Но би могло да се помисли за едно съвместяване функциите на този защитник и възможността

2.

за директен иск на закрила на конституционните права.

И в заключение, като човек, който от години се ровя в тази конституционна материя, искам да кажа, че първоначално, така както и колегата Вълканов започна, бях силно изкусена от идеята за конституционен съд. Една такава институция – демократична, стояща над трите разделени власти и осигуряваща, стремяща се да осигури господството на конституционност в нашето общество и държава. Но сега вече съм убедена, а това сигурно не е последното ми убеждение, но поне на този момент мисля, че такава институция заслужава своето съществуване, ако наистина има надеждни и гарантирани правомощия. Гарантирани и осигурени с механизми. В противен случай в сега съществуващата система, имам предвид съдебната система, би могло да се намерят механизми, които да осъществяват един контрол, а всъщност трябва да сме съвсем наясно какво цели този конституционен контрол. Какво, ако не най-вече синхронизиране и хармонизиране на нашата правна система?

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря Ви. Думата е на г-н Неновски.

НЕНО НЕНОВСКИ: Благодаря, господин председател. Уважаеми членове на Конституционната комисия, в работната група на Социалистическата партия се оформиха някои идеи, които аз ще споделя с вас, тъй като в момента не присъствуват някои от народните представители на Социалистическата партия. Имам предвид г-жа Ананиева и г-н Кюранов.

Първо, ние смятаме, че е необходим един конституционен съд, доколкото се обявяваме за общество и държава, които се стремят да бъдат правови. При такива цели се налага да има един орган, който да следи за конституционност на законите и на другите нормативни актове, ако приемем, че той ще се занимава и с това. С други думи, един орган, който ще осигурява правовост на закона и нормативните актове, като по дефиниция смятаме, че Конституцията изразява волята на суверения народ и в този смисъл правото на даденото общество, съобразено с международните актове, които са общопризнати.

Придържам се и смятам, че е правилно да приемем идеята за съд, вместо съвет – Конституционен съд. Такава е всеобщата тенденция днес и специално преобладаващото решение на въпроса в европейските страни. Там, където имаме съд, където Върховният съд се занимава с конституционен надзор, какъвто е случаят в 3.

Щатите, се намираме в съвсем друга система. Това е конституционен надзор, възникнал в хода на решаване на отделни дела, на отделни казуси. Ние се придържаме към системата на румъно-германското право, континенталната система, а тя предполага преди всичко един конституционен съд. В Европа само във Франция има едно изключение.

Смятам, че трябва да се обединим около идеята за компетенции на Конституционния съд, преди всичко свързани с надзор за конституционност на закона и в ограничен кръг от други нормативни актове, да не стигаме до контрол върху нормативните актове на отделните министерства и ведомства, какъвто е проектът, представен на нашето внимание. Това означава да затрупаме този орган със случаи, които той трябва да разглежда.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: И все пак, г-н Неновски, постановленията на Министерския съвет?

НЕНО НЕНОВСКИ: Имам предвид на ведомствата и министерствата, а не на правителството.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: А на правителството?

НЕНО НЕНОВСКИ: Да.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: На президента?

НЕНО НЕНОВСКИ: Да.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Добре.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Върховният административен съд какво ще прави?

НЕНО НЕНОВСКИ: По-нататък, разбирането да се прехвърли този контрол на съда не отчита спецификата на конституционния съд, който е един юридико-политически съд. Той се занимава с контрол за законност съобразно с Конституцията. И ако погледнем в някои европейски страни изискването за юридическо образование на членовете на конституционния съд не е абсолютно. В Австрия например е казано, че в конституционния съд могат да бъдат съдии, професори по право и професори по политическа наука. Разбира се, трябва да бъдат преди всичко юристи, но това при един конституционен съд не е абсолютно. С това искам да подчертая спецификата на този съд. Във Франция в конституционния съд по право влизат всички бивши президенти.

И един принципен въпрос. Ако разширим сферата на контрол на конституционния съд, за да не се затрупа той с дела, трябва да ограничим органите, които могат да го сезират. Ако разширим

4.

24-

едновременно и сферата на контрол, и органите, и лицата, които могат да го сезират, можем да си представим едно положение, при което той ще бъде недостатъчно ефективен.

В проекта на Социалистическата партия са дадени някои положения за компетентност на конституционния съд, които общо взето съвпадат с другите проекти и с този проект, който е раздаден. Аз няма да се спирам подробно на този въпрос, бих обърнал внимание само на един детайл.

Според проекта на социалистите президентът полага клетвата пред конституционния съд, а не пред Народното събрание. Идеята е, че президентът, избран от народа, би следвало логично да положи клетва за спазване на Конституцията пред конституционния съд.

Благодаря ви за вниманието.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря Ви. Има думата г-н Димитров.

ЕВГЕНИ ДИМИТРОВ: Уважаеми г-н председател, уважаеми колеги! Действително днес разглеждаме един твърде интересен въпрос не само защото е нов за нашата практика, но е интересен и по своя характер. Във връзка с това бих искал да отправя най-напред едно, меко казано, недоволство, че в справката изобщо не е споменато виждането на институции, каквито са Върховният съд на Републиката и Главната прокуратура на Републиката. При това становища, които са взети не от отделни лица, а от пленума на Върховния съд. Най-малко от уважение трябваше да се споменат и нашите проекти и виждания.

Сега досежно този орган, за който дискутираме. Действително това е един нов орган и то преди всичко орган за гаранционен контрол, тъй като действително една конституция, в нея могат да залегнат много хубави и много демократични принципи, но по-нататък в живота и при изпълнение на законодателството да се получат известни противоречия между това, което е залегнало в Конституцията, и това, което се издава като нормативни актове. Именно в тази светлина този орган, по наше виждане, идва като един механизъм да гарантира винаги спазването на основните положения в Конституцията във всички нормативни актове.

Какъв контрол по наше виждане би изпълнявал един такъв орган, който наричаме Конституционен съд? Във всички случаи последващ, по нашето виждане. След като съответният законодателен

5.

орган, това е Народното събрание, издаде един закон, Конституционният съд би могъл да се произнесе по неговата конституционосъобразност.

Предварителният контрол ми се струва, че не само ще бъде едно много тромаво, много трудно придвижвано производство, но той бих казал, че би дал някаква насока и би се намесвал в прерогативите на законодателния орган. Още повече, че вие виждате какво би имало значение, ако Конституционният съд даде мнение по един проект и по-нататък в разискванията в Народното събрание се приемат съвсем други виждания. Защото и това е възможно. Така че ние поначало поддържаме тезата, че контролът следва да бъде последващ.

Какъв всъщност е характерът на този орган? По нашето виждане това е всъщност един съд. Един орган, който правораздава. И аз не можах да се убедя от аргументите на г-н Вълканов, че тук не става въпрос за правораздаване. А за какво става въпрос? Става въпрос точно за правораздаване. Във връзка със съответния закон и Конституцията се произнася едно решение, което има задължителна сила за всички. Това именно е правораздаването.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Бъркате ме с някой друг.

ЕВГЕНИ ДИМИТРОВ: Извинявам се, ако Ви бъркам.

Именно във връзка с това правораздаване ние виждаме Конституционния съд като върха на съдебната система, която всъщност упражнява и контрол върху другите две власти. Защото равеността на отделните власти при разделение на властите не означава само да ги поставим една до друга и да бъдат равнопоставени йерархически, а означава всяка една от тях да има и съответен контрол по отношение на действието на други.

Какъв всъщност ще бъде характерът на този орган ще зависи от правомощията, които ще му дадем. Ако му дадем множество правомощия, включително и тези, които са залегнали в справката, би могло да се мисли за един конституционен съвет, какъвто има примерно във Франция, който поначало дава предварителни указания и решава редица други въпроси, които не са свързани само с конституционосъобразността на законите.

Но ако ние ограничим, а ние сме за това – да ограничим правомощията на тези органи главно по въпроса за конституционосъобразността на законите, на указите на президента и на актовете на правителството, т.е. на постановленията на правителството,

тогава може би действително ще говорим за един конституционен съд. От това ще зависи и броят на този орган. Защото ако безкрайно увеличим неговата компетентност и неговите правомощия, ще е необходим един по-голям орган. Но специално ние считаме, че в тези правомощия не следва да залегнат такива положения, каквито бяха изказани от колежката Друмева, например да се занимава с възможността за директно искане от страна на гражданите да се произнася по нарушени техни права. Представете ли си, колеги, какво ще представлява този конституционен съд, който ще бъде отрупан с хиляди тражби, в които всеки един ще твърди, че са му нарушени правата и ще стане нещо като съвет по жалби и т.н. В никакъв случай с това не трябва да се занимава. Нарушените права на отделните граждани ние специално виждаме тяхната защита в административното производство. И заради това искаме да създадем нови по характер и обем административно производство, което да защитава правата на гражданите. А Конституционният съд си има своята тясна специализация.

В тази насока аз лично поддържам напълно виждането на колежката Корнажев, който каза, че това е орган, който трябва да се състои наистина от преди всичко специализирани юристи. От хора, които се занимават с дадена материя, която никак не е лесна. И в тази светлина не виждам възможност Върховният касационен съд с неговия пленум да се занимава с подобни въпроси. Да не повтарям всичките казани вече мисли за това Върховният съд от колко различни специализации и юристи се състои.

Но, колеги, тук говорим за една съвсем нова и съвсем специфична материя във връзка с Конституцията, с която трябва да се занимават хора, които са просветени именно по този въпрос, които разбират този въпрос. Не всички юристи или съдии от Върховния съд ще гласуват едно или друго предложение.

И накрая, няколко думи във връзка със сезирането. Ние виждаме Конституционния съд с право на самосезиране. Тоест, във всички случаи, когато самият съд намери, че има нарушение на Конституцията, да може да се занимае с даден въпрос.

Освен това по инициатива на президента, по инициатива на правителството, на Народното събрание, когато поставя въпрос и на съдилищата. Защото в някои случаи съдилищата могат да стигнат

до някои виждания, в които даден закон, който те ще трябва да прилагат, противоречи на известни клаузи в Конституцията.

Благодаря ви за вниманието.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Също Ви благодаря. Думата е на г-н Дончо Хрусанов от името на БЗНС.

ДОНЧО ХРУСАНОВ: Аз бих искал съвсем накратко да изложа становището на нашата работна група по въпросите за Конституционния съд и с това да спомогна за тези моменти, които бяха поставени от г-жа Ботушарова.

Според нас е безспорно, че в страната ни трябва да има Конституционен съд. Вярно е, че за първи път ще се въвежда такъв орган в нашата страна, но е безспорно, както необходимостта, така и големият смисъл да има един Конституционен съд.

Във връзка с нуждите от Конституционен съд, аз не бих се съгласил с някои изказани становища, че твърде много съдилища стават в страната, защото се излиза от разрешението, че този съд е безспорно установен, има вече Касационен съд, имаме административен съд, имаме Върховен съд и много ще ни дойде Конституционният съд. Това са само варианти засега и докато нямаме окончателно становище и окончателен проект по този проект ми се струва, че не можем да кажем, тъй като вече имаме много върховни съдилища Конституционният съд ще бъде твърде много.

По втория въпрос, докъде трябва да се стига с правомощията на Конституционния съд. Искам да отбележа, че в нашия проект има някои неща, за които аз не чух, не съм ги виждал и в другите проекти. Както е отбелязано в справката, която всички ние имаме, в проекта на БЗНС се предвижда Конституционният съд да се занимава и с наказателни дела. Едно от правомощията, които ние сме предвидили, той да разглежда дела срещу президента, народните представители и министрите, когато от тях трябва да бъде потърсена наказателна отговорност. И затова ние сме предвидили, че Конституционният съд ще може да издава не само решения, но и присъди. Считаме, че Конституционният съд е този орган, който може да разглежда наказателни дела срещу народни представители и министри, или президента на Републиката, че това не би могло да бъде отнесено към Върховния съд.

Иначе ние не се различаваме в другите становища, а те са изглежда преобладаващи, че Конституционният съд трябва

8.

да се произнася само по конституционосъобразността на актовете, без да слиза твърде ниско. Но също така да решава споровете за компетентност между различните държавни органи, да дава тълкувания на Конституцията и да се произнася по конституционосъобразност на международни договори преди те да бъдат ратифицирани.

Тук веднага искам да кажа, че ние сме предвидили Конституционният съд да е орган, който осъществява и предварителен, и последващ контрол. Без да е изрично посочено в нашия проект, в чл. 118, по-напред, когато разглеждаме Народното събрание, сме казали, че законопроекът трябва да бъде изпратен на Конституционния съд, който да го прегледа и ако го намира за противоконституционен да може да обърне внимание за това на Народното събрание.

Наистина, от една страна, нещата се усложняват, но ми се струва, че хубаво е в един предварителен момент Конституционният съд да има възможност да каже на Народното събрание, че то е тръгнало да приема един закон, който е в противоречие с Конституцията. Именно, за да не се стигне след това до сезиране на Конституционния съд и последващо обявяване на този закон за неконституционосъобразен.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Вие не разказвайте целия проект. Кажете само на какво вие искате да се обърне внимание.

ДОНЧО ХРУСАНОВ: И предварителен, и последващ контрол. Точно това е нашето разрешение.

Във връзка с действията на Конституционния съд ние считаме за целесъобразно, че той трябва да действа както при сезиране, така и служебно. Но сме предвидили в Закона за Конституционния съд да бъдат подробно посочени органите, които могат да го сезират, подробностите по начина за неговите действия и т.н.

Бих се съгласил с изказаното тук съображение, че трябва да се иска по-висок трудов стаж, по-продължителен юридически стаж, защото действително съдиите в Конституционния съд би трябвало да бъдат отлично подготвени. Те трябва да бъдат нашите най-добри юристи.

Това са нашите виждания по Конституционния съд.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря Ви, г-н Хрусанов. Думата е на г-н Любен Грозданов.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Дами и господа, колеги! Струва ми се, като общо мнение се формира, че е необходим конституционен контрол или че е необходим орган, който да го упражнява. Но аз искам да се спра по-конкретно на това, какъв конституционен контрол искаме, или има нужда нашата страна. Искам да се спра по-конкретно на същността, да дешифрирам понятието "конституционен контрол". Защото това понятие може да бъде запълнено с различно съдържание. И като изходим от това, по същност какъв трябва да бъде конституционния контрол, който искаме, ще могат да се направят изводи в подробностите.

Конституционният контрол може да бъде такъв, който да се упражнява в процеса на създаването на законите, който може да бъде въведен и да се упражнява при създаването на законите. Такъв конституционен контрол може да бъде предварителен, може да бъде текущ, може да бъде последващ, може да бъде абстрактен, както се изрази колежката Друмева и т.н.

Ако приемем, че такъв следва да бъде конституционният контрол, то той може да се упражнява и от конституционен съвет, както и в едно от предложенията за Конституция. Той може да се упражнява и от съд, обаче този съд да бъде извън общата система на съдилищата. Такъв орган, както аз посочих, съвед и ил съд може да се включи в системата на законодателната власт. Аз не приемам становището, че може да има някакъв държавен орган извън сферата на законодателната, изпълнителната и съдебната власт. Ако приемем такъв конституционен контрол, който да се упражнява от съвет или съд в процеса на създаването на законите, той трябва да бъде в сферата, в системата на законодателната власт.

Но аз съм привърженик на едно второ виждане. Второ схващане. Трябва да направим разграничение между контрол за конституционност и разрешаване на спор за конституционност. И когато говорим за разрешаване на спор за конституционност и това да бъде същността на конституционния контрол, тогава вече неминуемо тази дейност трябва да се упражнява от орган по своята същност съд и нищо друго. Защото където има спор, за разрешаването на какъвто и да е спор се иска съд - било НИ/НП

обществен, било държавен и т.н.

Споровете за конституционност могат да възникват след като законите са влезли в сила. Споровете за законност възникват при прилагането на закона. И тези спорове могат да възникват между висши държавни органи, могат да възникват между държавни органи и органи на самоуправлението, могат да възникват, аз бих си послужил и с такъв пример, макар че на някой може да прозвучи много смело, но може да възникне и спор за конституционност при определен гражданско-правен спор. И въобще, където и когато възникне спор за конституционност, този спор трябва да бъде отнасян до съответен орган за разрешаването и този орган не може да бъде друг, освен съд.

И тук вече стигам до становището, което г-н Вълканов изрази. Щом като става въпрос за съд, за съдебна дейност, поставя се въпросът: не може ли тази дейност да се включи в компетенциите на съществуващия върховен съд или на бъдещия върховен касационен съд. Близко до ума е, и такава позиция е защитима от гледна точка на икономия, на целесъобразност и т.н. Но на мен ми сее струва, че решаващо съображение в тази насока трябва да бъде специализацията. Тук съм съгласен с г-н Корнажев, че в действителност един Върховен съд, както е сега нашият Върховен съд и един бъдещ върховен касационен съд, неговата компетентност е много обща. А спецификата на конституционните спорове е осезателна и тя става основание да се защитава тезата за специализиран орган, който да се занимава с тези конституционни спорове.

И на тази база аз заставам и защитавам становището за създаването на конституционен съд. Обаче конституционен съд в системата на съдебната власт, а не включен в системата на общите съдилища. Аз не мога да си представя някакъв орган, както вече казах, извън системата на трите власти. Тук се подхвърли идеята, че трябва да бъдем над трите власти - законодателна, изпълнителна и съдебна - този конституционен съд. С други думи той ще бъде някаква четвърта власт. Но теорията на Монтескьо да не я критикуваме, да не я коригираме, да не я осакатяваме и така нататък.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Тя е коригирана от времето - искаме или не искаме.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Но нека поне ние да не сме коректорите. Аз затова апелирам. Защото с тези коригирания и с несъобразяването с тази система се стигна до такава държавна уредба, която дава възможност за произвол и така нататък.

И в тази насока, на базата на специализацията възниква въпросът за трудовия стаж на съдиите. Безспорно е това, че трябва да са с голям трудов стаж, но дали ще бъде 15 или 20 години, това е друг въпрос.

Аз искам да наблегна на несменяемостта на тези съдии. Струва ми се, че по-малко от 9 човека не трябва да бъдат. Може да се защитава становище и повече от 9 човека да бъдат, и така нататък.

След това, струва ми се, че в някои от проектите е предложено в компетентността на конституционния съд да бъдат включени правомощията да съдят висши държавни функционери - министри, президент, народни представители и т.н. Евентуално, както се казва, за уплътняване на компетенциите му, аз бих се съгласил с включвания в неговите правомощия и на тези дейности.

Това е, което исках да кажа.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря Ви. Има думата г-н Александър Янков.

АЛЕКСАНДЪР ЯНКОВ: Уважаеми колеги, аз не съм оторизиран да се изказвам от името на вносител от която и да е страна и това ми дава възможност да предложа поначало, че трябва да се вземе всичко рационално от всеки проект. Мисля, че представените проекти в отделните си части имат свои достоинства и би трябвало да се вземат под внимание.

Що се отнася до характера на конституционния съд, аз се придържам действително към разбирането за конституционен съд, не само терминологично, но имам предвид действително това, че той трябва да решава преди всичко въпроси за конституционно-съобразност на законите, нормативните актове и да ги решава с правосъдни средства.

Но тук искам да направя една уговорка. Според мен конституционният съд не трябва в никакъв случай да се ограничава до процесуалните разпоредби, технически казано, на действащото

6

32

право по отношение на срокове, той може да има по-голяма свобода на действие с оглед на естеството на неговата работа. Нека не го ограничаваме. В материалното право действително трябва да кажем, че той трябва да бъде блюстителят на законите, но в никакъв случай да не довеждаме тази идея докрай по отношение на процесуалните правила.

Сега ми идва наум по отношение на сроковете. Но може да има и някои други изисквания по отношение на представените документи и други процесуални правила, без това да означава, че той ще действа така да се каже "екстра юрес". В никакъв случай. Най-солидната му основа ще бъдат утвърдените процесуални правила. И най-надеждно ще бъде неговото решение.

Що се отнася до функциите и компетенциите на конституционния съд, а преди това бих искал да кажа за състава и за начина на съставянето. Аз се придържам към съображенията, които са изложени в справката за преобладаващите препоръки. Между прочем, искам да кажа, че тази справка е много полезна за нашата работа и би трябвало действително да се изрази благодарност на колегите, които са я направили. И да използваме този метод и за в бъдеще.

Според мен този състав трябва да бъде разумно ограничен. Не трябва да бъде някаква много широка колегия. Във Франция например този съвет разговорно се нарича "люо консей десаж" на мъдреците. Това са хора, които се смята че имат преди всичко добра юридическа ерудиция и практика, но и които са в състояние да застанат с мъдростта си над отделните интереси и да бъдат действително съвет на мъдреците в този смисъл за опазване на конституцията.

Що се отнася до функциите, мисля, че ще бъде по-целесъобразно, както е изложено и в тази справка, аз съм съгласен, конституционният съд да осъществява последващ контрол върху законите и други, посочени в Конституцията актове, и да не бъде натоварван с предварителни контролни функции както по отношение на конституционността, законосъобразността, а даже мисля, че някъде има и претенция той да се произнася предварително дали международните договори и задълженията по международните договори съответствуват на конституцията и на законите на страната. Това в никакъв

случай не трябва да се прави. Отива се твърде далеч и е ненужно. Това трябва да се преценява от съответните компетентни ведомства. Такава е, доколкото на мен ми е известно, практиката на държавите.

Според мен компетентността на конституционния съд е много важен раздел. Що се отнася до компетентността, аз предлагам компетентността, правомощието му да бъдат посочени по възможност изчерпателно в конституционните текстове. Изчерпателно не значи всеобхватно и неограничено широко. Но например за обявяване несъответствието с Конституцията на законите и нормативните актове, при това трябва да се касае за нормативни актове на Народното събрание, на Президента и на Министерския съвет. И в тази сфера да се ограничат неговите компетенции. Що се отнася до такива компетенции, като спорове за компетентност също, когато се касае за тези три институции - Народно събрание, Президент и Министерски съвет. Всички останали въпроси за компетентност трябва да се решават йерархически и ако стигнат до спор, който засяга някой от посочените институции, тогава да се отнасят до конституционния съд.

По отношение тълкуването на конституционните текстове мисля, че при спор и по искане на Народното събрание би могло да се възложи такава функция на конституционния съд, макар че в много теории и в практиката е възприето, че един висш орган на нормотворческа дейност е единствено компетентен да дава тълкуване на своите норми.

Обаче тук искам да направя веднага аналогия с някои други страни и даже, което е повлияло и в международната практика - Например Международният съд при Организацията на обединените нации, съгласно устава, е един ственият орган, който има право по искане на органа на Общото събрание или друг главен орган да дава тълкувателни решения. Такава функция може да се възложи - за решаване въпроси за съответствие на законите с общопризнатите принципи и норми на международното право и с ратифицираните от Републиката международни договори, такива въпроси да се отнасят само тогава, когато също така се касае за различия в компетенциите или различия в становищата на тези три органа - Народно събрание, Президент, Министерски съвет. Да не се стига до междуведомствени спорове, които имат международен елемент.

И последното, което искам да изразя, това е съгласие с изразените становища - компетентността му да се свежда не до отменяне на противоконституционни актове, а само обявяване на тяхната неконституционност с последиците, които следват от това. Компетентността във връзка със съответствие на законността - да нямат директно отменително значение неговите актове.

И в заключение искам да отбележа, че като се изключат няколко въпроса относно това колко широки да бъдат компетенциите на Конституционния съд, ние достигахме до една сфера на общо разбиране. И предлагам на следващия етап да се предложи конкретен текст от нашите експерти с направените бележки.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Така ще бъде. Благодаря ви.

Има думата г-н Димитър Георгиев и заедно с него г-н Максим Генов.

ДИМИТЪР ГЕОРГИЕВ: Аз правя една предварителна декларация, че днес или друг път ще помоля да ми се даде думата да взема отношение по този въпрос. Сега всъщност вземам думата, за да извърша едно посредническо действие между ръководството на комисията и Бюрото на Великото Народно събрание, и стоящия до мен г-н Максим Генов, който е тук с разрешение на ръководството. Той е разработил и използвайки мен като народен представител от нашия край, един проект за Конституция, който съм представил на ръководството.

С две думи, г-н Максим Генов живее във Виена от 1964 година. Той е българин. Завършил е журналистика в Софийския университет, кинорежисура в Рим, д-р е по обществените науки в Сорбоната и от 1964 г. има тази разработка, която сега е представил тук. Тя е на ваше разположение. Помолил е като един специалист да дойде да вземе думата и аз използвам това, за да ви го представя и ви моля да му дадете думата.

Уважаеми г-н председател, аз живея в Австрия и съм разработил един малко свободен текст, който писах практически през 1961 г. за Иван Тодоров. През 1970 г. изпращах това нещо за тогавашната Конституция, никой не ми отговори нищо и сега аз съм го адаптирал отново като конституционен проект. Аз не мога да участвувам във вашите заседания, защото

но аз ви моля, преди малко чух г-н Вълканов да казва, че трябва 100 народни представители да се подпишат, за да се внесе един проект.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Конституцията го казва.

ГАНЕВ: Вие казахте какъв е редът. Аз нямам време и не мога да спазвам този ред и не мога да ходя от един народен представител до друг, а помолих просто нашият народен представител от град Враца да донесе проекта и да помоли председателството на Народното събрание да го раздаде на специалистите от тази комисия и имам само една молба – да го прочетете и да ползвате това, което ви е нужно във вашата работа.

Едно нещо искам да отбележа, че аз не плагиатствувам чуждите конституции, разработвам раздели, свързани с конкретната обстановка в България и имам свои автентични идеи, които не съществуват в нито една конституция в Европа и в нито един конституционен проект в България. Моля ви, обърнете внимание на моя труд, който съм преработвал 40 пъти в продължение на 27 години. Донесъл съм го, плащал съм на печатници. Предполагам, че може да ви ползува във вашата работа. Нарича се "Общество на народа" и при мен не съществува конституционен съд, а има други предварителни съвети, където законодателите и наредбите се разглеждат, имам съвет на партийните и обществени лидери, който неофициално съществува в България. Имам съвет на ветераните на българската държава. Далеч съм от това да копирам родово-общинния строй и неговият съвет на старейшините. Това са свършено мои обосновки. Аз разработвам тезата над Народното събрание да съществува, както в старата Търновска конституция Великото Народно събрание като един кремит от 1200 депутати, които нямат нищо общо с депутатите на обикновеното Народно събрание.

ДЕ/НП

След това Великото Народно събрание, което аз наричам конгрес, да заседава постоянно в град Велико Търново.

Обикновеното народно събрание, освен основните виждания на хората, които ги депозират, искам да допълня това, че народният представител трябва да има своя канцелария, в която трябва да работят социални асистенти и обществени адвокати, които да му помагат при неговите срещи с населението и при изготвянето на неговите текстове в Народното събрание.

След това президентската инстанция е, че президентът на Републиката не може да издава указ без съгласието на 51 на сто от лидерите на партиите.

Другата инстанция – Съветът на ветераните, вие ще го прегледате сега. Благодаря за вниманието.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря Ви, г-н Ганев, искам да подчертая пред Конституционната комисия, че с голям респект се отнасяме към това, което сте направил. Аз даже от трибуната на парламента съобщих, че има от Вас проект, направих такова съобщение и тук. Всеки, който има един принос към това конституционно строителство на нова България е добре дошъл, трябва да се поздравя това Ваше усилие. Въпросът е, че ние нямаме достатъчно екземпляри от проекта Ви. Всичките са тези, ние сме дали на няколко от членовете на ръководството на тази комисия и сега предлагам ние да раздадем текста, най-напред на ръководители на подкомисии, след това ако Вие ни дадете още няколко екземпляра, много бих Ви благодарил за това. Имайте предвид, че имате изключителната благодарност на цялата Конституционна комисия. Думата има г-н Кирил Лазаров.

КИРИЛ ЛАЗАРОВ: Аз искам да взема съвсем телеграфно отношение по няколко възлови въпроса. Те се очертах като основни.

Първо, да отговоря на въпроса на г-н Корнажев за отношението на експертната група към . Ние имаме напълно положително отношение към тази институция. Предлагаме да се въведе и в България. Вече сме разработили и специална глава, която ще предоставим на вашето внимание. Нарича се "Парламентарен защитник". Възприели сме употребената в проекта на "Клуб 311" терминология.

Две думи искам да кажа за прякото обръщане на гражданите или на заинтересовани организации към Конституционния съд. Аз съм против това, тук съзирам извънредно голяма опасност от задръстване на съда. Как гражданинът може да защити интересите си пред Конституционния съд. Основно по два начина: първо чрез парламентарен защитник, който във всички случаи и главният прокурор и други органи трябва да има право да сезира съда, както и главния прокурор. И най-важно, при всеки висящ процес, гражданинът може да повдигне въпрос за конституционността на приложението в конкретния случай закон и всеки друг съд, било то и районен, окръжен или върховен могат да спрат делото и то може да се поддържа тази теза във всяка инстанция и да се отнесе въпросът до Конституционния съд. Това за мен е абсолютно достатъчно. Другото означава непременно задръстване на Конституционния съд още в самото начало на неговото функциониране.

Две думи за самосезирането и дали може да се съвмещава в този съд и предварителният и последващият контрол. Ние трябва да имаме и предварителен и последващ контрол, но в никакъв случай не трябва това да се съвместява в един и същи орган. Това би било грубо погрешно. Ако съдът дава предварително мнения дали законът е съобразен с Конституцията или законопроекта е съобразен или не – това вече не е съд. Това е комисия, това е съвет. Съдът упражнява винаги последващ контрол по дефиниция. Като разрешава спор за конституционносъобразност и дали е законосъобразен или един или друг юридически акт. Също така е груба грешка, според мен, да се допусне самосезиране. Преди това ще кажа две думи за предварителния и последващия контрол. Ако се даде да се упражнява предварителен контрол, могат да се получат конфузни положения. Най-напред съдът е дал определено становище за някой въпрос дали съответствува на Конституцията или не, след това пък трябва да решава спора дали същият закон, така, както е приет е конституционносъобразен или не. Ами тогава е излишно или едното, или другото. Трябва да се усъвършенствува и предварителния и последващият контрол, но не да ги съвместяваме в един и същи орган. Също и за самосезирането. Тук също. Още в известния класически римски принцип, че съдът не процедира служебно. Това също има елемент на обвързване. Има в проекта на експертната група са

посочени 7-8 субекта, които могат да сезират съда, които можем да ги разширяваме като включим тук, според мен, и главният прокурор, и Върховният съд и т.н. Разумно да ги увеличаваме, но не и да се самосезират.

Две думи по изключително важния въпрос за обхвата на актовете, които трябва да се включат в правомощията на Конституционния съд. Според мен освен законите, освен нормативните актове, ако се приеме делегирано законодателство, във всички случаи трябва да се включат нормативните актове на президента, на правителството, на актовете на всички министри и на ръководителите на други ведомства. Не мога да намеря принципна разлика между едното и другото. Когато става дума за Министерски съвет и за министри. И в двата случая става дума за нормативни актове, и в двата случая става дума за актове на централни органи на изпълнителната власт.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Лазаров, и 90 души няма да стигнат за това, не 9.

КИРИЛ ЛАЗАРОВ: Не е вярно. Аз съм готов иначе в друг случай, в противен случай, обричаме Конституционния съд на бездействие. Практиката на другите съдилища, в другите страни показва, че имат по няколко случая, по десетина максимум на година, за конституционност на законите. И към тях да прибавим още 30-40-50 за законосъобразни спорове на нормативни актове на централната администрация - това ще бъде. Щял да бездействува Върховния административен съд. Не е вярно. Пред Върховния административен съд ще се обжалват пряко индивидуални административни актове от всички степени, на всички административни органи, включително и на Министерския съвет и т.нар. "обща актове", които засягат по-голям брой лица, но все пак засягат конкретен въпрос и не са нормативни. В това съм 100 на сто убеден. Нещо повече, аз твърдя, че трябва да прибавим и нормативните актове на органите на местното самоуправление. Но ми се възразява от всички страни, както и вие сега възразявате, че ще го задръстим, готов съм да отстъпя по този повод. Ако включим само актове на Министерския съвет, без на министрите, обричаме го на бездействие и понеже се води протокол - след около една година, ако дай Боже създадем такъв съд, ще видите, че трябва да изменяме Конституцията

като прибавяме още подзаконови нормативни актове. Няма нищо лошо в това, но пък е малка конфузия да изменяме толкова често Конституцията.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Чувате ли какви възражения има. Тогава няма да откриваме административен съд.

КИРИЛ ЛАЗАРОВ: Административният съд ще бъде ужасно задръстен от жалби срещу ненормативни актове. Индивидуални и общи - на всички административни органи. Защо преди 9 септември Върховният административен съд е разглеждал жалби срещу нормативни актове? Защото не е имало конституционен съд.

Последният въпрос е какви да са правомощията на Конституционния съд по отношение на законите. Този въпрос не се разисква в достатъчна степен, аз само ще си маркирам становището подробно съм го разработил и го изказах пред подкомисията. Според мен не трябва да имат пряко отменително действие, нито изрично, нито имплицитно, а Конституционният съд трябва само да може да спира изпълнението на такъв закон, обявен за неконституционен и въпросът да се внася отново в Народното събрание, при което за да се преодолее становището на Върховния съд е нужно квалифицирано мнозинство от две трети от всички народни представители.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Думата има народният представител Венцислав Даскалов.

ВЕНЦИСЛАВ ДАСКАЛОВ: Уважаеми господа! Позволете ми първо да ви предам становището на варненските районни и Варненския окръжен съд, с които имах честта по тази тема да говоря в понеделник вечерта. Всички те са на становището, че Конституционният съд е една необходимост сега за нас. Смятаме, че прякото действие на Конституцията вече е възникнато като принцип от самата Конституция, макар това да не е манифестирано. Щом като Конституцията вече пряко действува, смятам, че Конституционният съд е именно този орган, който ще осъществи най-вече прякото действие на Конституцията.

От друга страна смятаме, че не е възможно и още един аргумент в подкрепа на това, че Конституционният съд не следва да бъде в системата на върховния съд. И съвсем от практическа гледна точка. Един друг съд с един състав, който дълго време е прилагал един закон и се е обвързал с едно становище по отношение на разума на този закон, в един момент, когато той се самосе-

зира или бъде сезиран вече като касационен съд, трудно би могъл да признае не конституционността на този акт. Според мен друг един момент е, че всеки гражданин би следвало да има възможността да сезира Конституционния съд, разбира се, във връзка с неговата компетентност, на Конституционния съд. Смятам, че не е изключено съществуването и на Конституционен съвет, който единствено би могъл да упражнява предварителния контрол и като г-н Лазаров отбеляза, не може да се съвместява в един орган и двете дейности. Така че, Конституционният съвет би могъл да съществува, стига ако не се приеме, че с това ще се утежни и ще стане по-тромава дейността на самото Народно събрание.

Конституционният съвет аз го виждам в дейността на Законодателната комисия, която би следвало да бъде освободена от всякакви други задължения, така, както сега е натоварена. А би следвало Законодателната комисия да дава становища само и единствено за законосъобразността, общо казано, и конституционността на законопроектите.

Конституционният съд вече се споменава от някои колеги, но други считат, че той правораздава. Аз не смятам това. Конституционният съд не правораздава, даже и тогава, когато бъде сезиран по всякакви дела, за да се произнесе за това дали законният или нормативен акт, на който се позовава спора е конституционно-съобразен или не. Даже в този случай смятам аз, че конституционният съд не правораздава, поради което той не може да бъде смятан, че е правораздавателен орган. Ако се счете, че той е правораздавателен орган, той тогава много лесно би могъл да бъде включен в системата на върховния съд, но вънче много аргументи се изразиха в подкрепа на противното становище.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Госпожа Снежана Начева има думата.

СНЕЖАНА НАЧЕВА: Говорещите накрая рискуват да бъдат по-малко слушани, но тъй като много са слушали имат и това предимство да бъдат по-конкретни. Благодаря за думата, г-н председател. Ще започна оттук. Доколко е съд и доколко не е съд Конституционният съд.

Уважаеми колеги! Всички юристи ще разберат какво искам да кажа. Когато става дума за същинска юрисдикция имаме едно спорно, оспорено или застрашено право. Когато става дума за спор за конституционността, предмет на спора е конституци-

41

оносъобразността на източника на правото. Оттук за мен същинската юрисдикция е прилагане на правото, решаване на въпроса имам ли или нямам право, кому принадлежи правото, докато спорът, който се решава пред Конституционния съд е конституционосъобразност на избора на правото. Затова Конституционният съд в никакъв случай не е същински юрисдикционен орган. Това е особен съд, това е политико-юридически съд, както го нарече сполучливо колегата Яновски. Ако това е така, каква е неговата функция по отношение на трите власти. Струва ми се, че трите власти имат нужда от една институция, по отношение на която изпитват еднакво чувство на респект. Този съд няма да бъде на тях, но в механизма на властите, взаимното възпиране на властите не е изключена възможността за един такъв стожер. какво според мен е Конституционният съд?

Това е един стожер за конституционосъобразност, т.е. презумира се, че мярата на право в най-голяма степен е залегнала в Конституцията. Затова всички закони трябва да се равняват по Конституцията. Органът, който ще бди за това е Конституционният съд. Оттук струва ми се, по силата на тази логика, без да искам да я натрапвам, нещата си идват на своето естествено русло.

Ако е така, струва ми се, че всички, които тук се изказаха бяха обединени от една обща грижа да създадем един нужен на България институт, без предварително да го обричаме, че ще бъде мъртвороден институт. Вижте, ние ще сбъркаме ако го натоварим с несвойствени функции.

Категорично ми се струва несъвместимо и предварителния, и последващия контрол по съображения, за които говори проф.Генов. Няма да ги повтарям. Не може орган, който предварително се е ангажирал, че този закон е конституционосъобразен, впоследствие да се обърне. По този начин вие твърде сериозно ще го обвържете предварително и ще спънете реалната му функция – да обезпечава конституционосъобразност.

Второ, не би могло да бъде в рамките на един институт да вкараме същинска юрисдикция, предварителен контрол и последващ контрол. По колко процедури ще осъществява своята дейност. Я си помислете за това, този орган. И не така ще му вкараме и особена процедура и т.н.

Аз ще поставя още два въпроса и ще спра дотук. Какво значи конституционособразност.

Колеги, много важен теоретичен въпрос, който ще даде отговор пък на съдържание на компетентността на този орган. Колегата Стоилов загатна един съществен момент. Според теорията конституционособразност значи на първо място съобразяване с процедурата и реда за създаване на закони, и на второ място вече, значи, съобразяване по смисъла и съдържанието на Конституцията. Тези два момента той ги извежда като самостоятелни компетенции на Конституционния съд. Това е напълно възможно, но дали по този път ще тръгнем, това е въпрос, който народните представители трябва да решат.

И третият, последният, за мен въпрос. Колеги, струва ми се, че това е въпрос на закона за бъдещия конституционен съд. Но юристите трябва много предпазливо да мислим за него. Става дума за следното: когато Конституционният съд констатира противоконституционност на един закон, последиците по отношение на закона да кажем, че ще ги решим. Но моят въпрос е - какви са правните последици на тази констатация, по отношение на подзаконовите актове, създадени на основание на този закон. Следва ли от това автоматически, че всички подзаконови актове, издадени въз основа на този закон, ще бъдат толкова противоконституционни, колкото и законът, чието основание ние обявяваме за противоконституционно. Тук нещата са много тънки и пак повтарям, струва ми се, че законът ще ги реши, но начинът, по който ще ги реши законът, ще залегне в начина, по който ние ще погледнеем на Конституционния съд и неговата компетентност в самия закон.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Тодор Тодоров ще говори

ТОДОР ТОДОРОВ: Понеже всички се уморихме, ще се постарая да бъда пределно кратък. Ние смятаме, че трябва съвсем определено място да се намери за този абсолютно нов за нас орган, за който все още спорим - за Конституционния съд. Преобладава това становище и ние сме на същото становище, че това трябва да бъде именно съд. Но неговото място не трябва да витае нито между различните власти, нито да бъде над тези власти. Ние сме на определеното становище, че това трябва да бъде върхът или част от самата съдебна власт. Това трябва да бъде специализиран съд. Това трябва

b

43

да бъде според нас съд, защото неговите решения трябва да влизат в законна сила, да имат задължителна сила за всички институции в страната.

Въпросът е какви последици трябва да има едно съдебно решение. Тук възникна спор – дали тези решения на конституционния съд да имат само отлагателно действие или примерно те само да спират действието на един нормативен акт или той трябва да бъде отменяван. Според нас решенията трябва да имат отменително действие.

Първо, за да има пълна яснот. Второ, за да има пълна мотивировка, а тази мотивировка трябва да бъде на един съд, чиито решения ще бъдат публикувани и чиито решения ще служат в целия наш и правен, и държавен, и политически живот. Така или иначе неговите решения трябва да бъдат публикувани в сборници, така както се публикуват в сборници решенията на Върховния съд. И затова те трябва да бъдат много сериозно мотивирани и разработени като съдебни актове. Наистина има някои особености на този съд. Като се каже съд, се казва обикнове, че този съд трябва да има страни. Кой ще бъдат тези страни в този именно процес, който ще се провежда в специализирания съд. Именно за да се получи истинско състезателно производство, ние предвиждаме в нашия проект и предлагаме да се включи за участие и главният прокурор на републиката. Все пак да се получи някакъв истински спор в този съд. Той би помогнал също за по-правилното разрешаване на проблемите.

И тук се поставя въпросът от някои, че трябва конституционният съд да бъде избран всеки четири години, както се избира Народното събрание. Аз съм решително против такъв избор, защото от една страна искаме това да бъдат най-високо квалифицирани специалисти, от друга страна те ще бъдат подложени на избор всеки четири години или могат да бъдат сменяни всеки четири години. Едното противоречи на другото. За предпочитане е да бъде изключително специализиран този съд. Становището дори на преобладаващата част от върховните съдии е този съд да бъде отделен конституционен съд, примерно от девет или единадесет души. Съображенията са тези, че когато той бъде отделен съд, в него могат да се включат освен професионалисти, специалисти, дългогодишни съдии, могат да се включат и хора на науката, хора,

които теоретично се занимават с изследвания на тези въпроси, на конституционното право. По този начин би се получило може би един по-добър, по-специализиран състав. Така че, ние сме решително за това, това да бъде част от съдебната власт, която е във взаимодействие с останалите две власти. Всъщност обстоятелството, че този специализиран съд ще бъде към съдебната власт ще издига като цяло авторитета на цялата съдебна власт до равнището на останалите две власти.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Думата има г-н Юрий Бахнев.

ЮРИЙ БАХНЕВ: Господин председател, тъй като времето наистина много е напреднало и ние много слушахме, аз ще бъда много кратък. Ще опитам да не повтарям нещата, едно от които смятам, че не е подчертано, това е следното:

Аз съм привърженик на създаването у нас на конституционен съд. Защо е това е, което никой не подчерта. Защото аз вярвам, че сега положението в нашата страна, политическата система в нашата страна се измени и ние можем да разчитаме, че ще имаме обективен такъв съд. Идеята за конституционния съд за създаването аз предложих още преди изработването на сегашната действаща Конституция, но тогава очевидно условията не са били подходящи.

Господин председател, искам да кажа също, че в моите представи конституционният съд е една част от съдебната власт, това е върхът на съдебната власт и своеобразен вид контрол над законодателната власт, или с други думи една неправилна аналогия ще кажа, но все пак една аналогия с нашия парламентарен контрол, който ние ще сложим в конституция от страна на Народното събрание.

По въпроса за предварителния или последващия контрол над конституционността на законите. Аз съм съгласен, че тези две функции са различни – на конституционния съд принадлежи контрола след последствен контрол, а ние, в Народното събрание, в конституцията трябва да създадем един орган, който аз бих нарекъл и това не е моя оригинална идея, кодификационен съвет, който Народното събрание да избира и този съвет да бъде избран не само от народни представители. Той трябва да бъде избран също така от видни наши юристи и той да се произнася преди да бъде внесен проектът, преди окончателното гласуване на един закон. Тази идея, аз смятам, че ние можем да развием в нашата конституция като допълнение към идеята за създаване на конституционен съд.

Искам да ви обърна внимание още на един факт, който е ясно, че не е възможно да включим тази идея в нашата разработка, но и местните органи на властта понякога издават постановления очевадно, очевидно противоречащи на Конституцията. Вярно, че моят пример е от преди 10 ноември 1989 г., но аз съм го публикувал, това е Наредба № 1 на някои общински, областни съвети, председатели на изпълнителни комитети на общински съвети, които абсолютно противоконституционни, явно, както аз казвам. Не настоявам на тази идея, просто ви казвам, че, като се говори за противоконституционността, ние трябва да имаме предвид, че и по-нататъшните нормативни актове, не само на правителството, също могат да бъдат в една или в някаква форма да бъде сезиран конституционният съд.

По въпроса за съдилищата, които естествено ще сезират конституционния съд, но аз исках да обърна на един друг аспект на този въпрос. Аз смятам, че в Конституцията, ние можем още не сме я окончателно приели, но трябва да имаме постановка за директно прилагане на Конституцията, когато или липсва закон, или законът е противоречащ или неясен. Така че, това е именно и даже когато е противоконституционно, може да приложи съдът или да сезира конституционен съд по този въпрос.

Само една дума по въпроса за спиране и мотивиране на законите, аз съм за спирането и връщането в Народното събрание.

По въпроса за парламентарния защитник - тук трябва да видим дали той ще се ограничи със своите помирителни функции, или евентуално функцията сезиране на конституционния съд на актовете на администрацията, или да отиде и до други актове, които са свързани даже с правораздаването. Това е от юридическа гледна точка абсурдна идея, но все пак аз предлагам да я обмислим тъй като много често правата на отделните граждани търпят несправедливи и незаконни решения. Затова има Върховен съд и т.н., затова не настоявам. Защитникът трябва да има и други функции, освен чисто административна дейност на административните органи.

Накрая искам да кажа, че аз съм за избиране на конституционен съд от Народното събрание, но продължителността на мандата трябва да бъде най-малко девет години, за да може той да не бъде подчинен на същото Народно събрание и да не бъде свързан, щом искаме да бъде независим.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Цоньо Донев е вносител на конституционен проект и сега ще вземе думата по темата.

ЦОНЬО ДОНЕВ: Дами и господа, наистина е малко неудобно, че напредна времето. Спорът или забележки относно това да бъде съд или съвет произхождат от обстоятелството, че във Франция е конституционен съвет. Но, вие всички знаете, че Де Гол искаше на всяка цена и сполучи през своето президентство плюс два парламента. Но от 1974 г., след конституционната реформа, която позволява на 60 депутати или 60 сенатори да сезират конституционния съвет, той постепенно се профилира като истинска върховна конституционна юрисдикция. Даже в много от решенията си защити залегналите положения в преамбюла на конституцията.

Относно необходимостта дали да има конституционен съд, или да няма, аз се осмелявам да поднеса тук два реда от виенския професор Ханс Келзет: "Не може да има норми, противоположни на норми. Не може да има норми, противоположни на правото."

Относно това дали конституционният съд трябва да бъде към съдебната система, дали трябва да бъде към Народното събрание, смятам, че това е елементарен въпрос. По него спор не може да има. Той е съдебна контролна инстанция, той е някак си, както го нарича един италиански теоретик, има някаква олимпийска субсидиарна, обаче, позиция, но се произнася по конституционността на законите, това трябва да бъде не четвърти орган, или четвърта власт, а отделен конституционен орган, който трябва да следи за спазването на йерархията на юридическите актове. Аз смятам, че съставът му трябва да бъде девет души, но в различие от изказаните се, намирам, че той трябва да бъде подновяван по една трета на всеки три години, защото в противен случай рискуваме да спрем всякакво социално реформено дело. Нещо, което на периоди се забелязва в едната или в другата посока в американската практика.

Компетентностите, според мен, на конституционния съд трябва да се изразят в това: първо – контрол на конституционността на законите. Той трябва да има право да се произнася окончателно и решението да влиза в сила в следващия публикацията му ден.

Следващата компетентност, която аз намирам за полезна, за подходяща и която е въведена в италианското конституционно право, е да се произнася то по конфликти за компетентност между върховните конституционни органи, но само в юридически аспект,

не и в политически аспект.

Конституционният съд, по подобие на конституционния съвет във Франция, трябва да има функциите да се произнася по изборните операции, защото оспорването на един избор е всъщност някакъв вид съдебна дейност. Не може камарата сама да решава дали нейните депутати са правилно, редовно избрани или не са редовно избрани. Това трябва да реши една неутрална юрисдикция, каквато в случая е най-подходящо да бъде конституционният съд.

В чл. 3 от предложения проект, ал. 8 се казва: "Конституционният съд разглежда обвинения срещу президента и вицепрезидента. Аз съм и за това, както е в Италия, да се добави и срещу министрите. Единственият ми аргумент, който ще кажа, е следният: как вие си представяте, че министърът на правосъдието или всеки друг министър ще може да бъде съден от някой районен или градски съд. Ще има ли съдът тази смелост да се произнася по действията на министъра в изпълнение на неговите функции?"

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВА: Има думата г-н Обретенов.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Уважаеми колеги, задължен съм да бъда пределно кратък. Тук се представи цялата богата палитра от мнения и аргументи в полза на едно или друго гледище. Също така в отделните заседания на подкомисията тези мнения бяха изразени по-пълно или по-кратко. Представеният проект на експертите всъщност синтезира преобладаващото мнение. И ако се спрем на този проект, би следвало, аз смятам, че тази справка отразява преобладаващото мнение, а то е, че трябва да има конституционен съд, че това трябва да бъде съд, упражняващ последващ контрол, че този съд трябва да бъде различен от Върховния съд. Тук се различаваме с проф. Вълканов, но аз смятам, че тези аргументи, които се изтъкнаха и които важат за американската правна и за англо-саксонската правна система, са неприложими за България, защото там по принцип самата система е основана на съвсем други принципи, различни от континенталното право. Там цялата съдебна система е пронизана от възможността за конституционен контрол. И най-нисшият съд има възможност да констатира неконституционност на закона.

Във връзка с това преобладаващо мнение, аз бих разделил проблемите на по-първостепенни и по-второстепенни. Първостепенните проблеми са във връзка със състава на Върховния съд, начинът на действие и т.н. Във връзка със състава аз поддържам изказани вече мнения, че трябва периодично да се обменя съставът с една трета, каквито правни системи има.

Във връзка с другите проблеми - свеждат се до три главни групи - до правомощията, до начина на сезиране и до правната природа на актовете, издавани от конституционния съд.

Във връзка с правомощията аз бих искал съвсем прагматично да наблегна на две неща. Не да се обжалват решенията на Мандатната комисия, а пряко да се даде възможност да се преценява законността на избора от самия конституционен съд. Всъщност въпросите са юридически и не е необходима намесата на Мандатната комисия.

Второ, текстът, мисля, на ал. 8, не е много точно редактиран. Конституционният съд не може да осъществява наказателна отговорност. Това ще бъде различно от неговата правна природа. Нито спрямо президента, нито спрямо министрите. Той може да осъществява съвсем друга отговорност. Политическа конституционна отговорност.

Начинът на сезиране - сега, много е интересно, аз направо конкретно ще подходя към чл. 3, ал. 4 от този проект. Не е точно проект, от бележките, които имате пред себе си - една много интересна норма - когато друг съд установи несъответствие от закони, той спира производството по делото и внася въпроса в конституционния съд. Тя е всъщност реципирана, доколкото аз направих справка, от чл. 162 от италианската конституция. Въпросът и проблемът е, и целта е да не се задръства конституционният съд с неоснователни жалби от най-различно естество, тоест, да не се превърне в едно своеобразно бюро "Жалби". За себе си, като размишлявам, само под формата на размишление, искам да изтъкна и моля проф. Лазаров - дали този филтър, защото това е един своеобразен филтър, ще бъде толкова гъст, за да попречи на възможността действително в по-широк мащаб да се подават жалби, защото въпросът се пренася към съда. Всеки съд, дори най-нисш, първоинстанционен, ще има право да прави и ще трябва да прави една предварителна преценка за конституционност,

защото такива спорове ще се повдигат и всеки гражданин на страната, включително и неговият адвокат, ще има право да повдига този въпрос за конституционност. В такъв случай има опасност съдилищата да се презастраховат и да отнасят споровете в конституционния съд, като през това време делата се спират. Това може да послужи като основание за неоснователно протакане на дела, примерно. Би могло да се помисли дали не трябва най-напред да се изчерпи докрай възможността за обжалване и тогава да има възможност само решението на най-висшия съд да се отнася до конституционния съд? Проблемите са действително доста.

Във връзка с нормата на чл. 4, ал. 3 - аз смятам, че тя е незавършена, защото не е ясно каква е правната природа на този акт - дали се обезсилва решението, или се спира само неговото действие до отново произнасяне на органа на власт. И в тази връзка бих искал да повдигна въпроса, ние не го повдигнахме като че ли, аз не си спомням, когато разглеждахме органите на съдебната власт за правната природа на тълкувателните решения на пленяма. Няма пряко отношение тук към настоящия въпрос, но ми се струва, че трябва да мислим по този голям проблем на нашето правораздаване и да видим дали тези тълкувателни решения, част от тях не биха били прерогативи на конституционния съд. Ако трябва въобще да има такива тълкувателни решения като изборно право.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: А ние приключваме сега. Има думата г-н Асен Цанков.

АСЕН ЦАНКОВ: Уважаеми колеги, аз няма да теоретизирам, но ще ми позволите да прочета какво може да замести работата на този конституционен съд.

Първо, ако ние преминем към създаването на един кодификационен съвет, какъвто трябва да имаме, тогава ще облекчим работата и на нашата Законодателна комисия, защото задачите на тази комисия, която ще готви законопроекти и ще ги дава готови, за да се разглеждат в Народното събрание, те ще бъдат прегледани от специалисти юристи. Аз ще ви покажа и състава на тази кодификационна комисия, аз не съм го измислил. Това съществува от 1916 година в нашия парламентарен живот. Но той е бил създаден съвсем точно в 1934 година, малко преди преврата на Кимон Георгиев.

Каква е работата на този кодификационен съвет?

Първо, да преглежда изработените от разните министерства законопроекти и да се произнася по поправките, допълненията и измененията, които те трябва да претърпят.

Второ, да следи за нуждите от попълване и изменение на действащите закони и да изработва съобразно с тях тези нужди над лежащите законопроекти, да систематизира и да обедини в общи законници действащото право като внесе в него нужното единство и като го нагоди към моралните и стопански нужди на времето.

И последната, най-важна задача според мен, да преглежда приготвените от разни административни учреждения проекти за правилници по усмотрение на съответния министър и да се произнася по поправките, допълненията и измененията, които те трябва да претърпят, като следи за съвместимостта им с нашите закони.

Това е работата на кодификационната комисия.

От какви хора тя се състои? По закон, аз не съм го измислил.

Първо, тя ще има три отдела – за частното право и за гражданското съдопроизводство, за наказателно право и за наказателно съдопроизводство и за публичното право. Кой е съставът му? – Председателят на Върховния касационен съд, главният прокурор на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд, аз имам предвид, че ще имаме административен съд, главният прокурор на Върховния административен съд, началникът на военно-съдебната част, двама редовни професори по гражданско право, двама редовни професори по наказателно право,

редовен професор по гражданско съдопроизводство и т.н.

Този кодификационен съвет ще бъде безплатен. Той ще има само трима платени секретари по закон. Защото всичките тези длъжности, които изредих, те си влизат в касационния съд и те ще заседават само два пъти в месеца по тези въпроси. Но те си имат своята редовна заплата във Върховния касационен съд. Остават само тримата платени секретари, които имат право по тогавашния закон, при маловажни случаи да решават въпросите само тези тримата.

При положение, че ние пледираме за създаване на Върховен административен съд, ние какво ще го правим този съд? С каква задача ще го натоварим? Ами, че той има компетентност и неговата компетентност е много точна. Върховният административен съд се занимава с превишаване властта на органите на изпълнението.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Много ви моля кажете сега аргументите си "за" и "против" по конституционния съд.

АСЕН ЦАНКОВ: При наличността на такъв съд и такава кодификационна комисия ние нямаме никаква нужда от един допълнителен бюрократичен орган, защото аз от това, което слушах досега, виждам, че вие не сте единомислещи и нямате еднаква позиция по това какво ще върши и колко дела ще гледа в годината този конституционен съд.

ПРЕД. ГИНЬО ГАНЕВ: Той дела няма да гледа може би изобщо. Имаше и такива гласове тук.

АСЕН ЦАНКОВ: Добре, но той по коя процедура ще работи? Трябва да му създадем специална процедура. Трябва да има някакъв процесуален закон, по който той трябва да гледа своята си дейност.

Ние го отделяме от Върховния съд, но добре, защо отнемате на Върховния съд това право, което му принадлежи не от днес, не от вчера, а откакто съществува Върховния съд. И при наличността на нов административен съд, ние нямаме никаква нужда, казвам ви го откровено, помислете и ще видите. Историята ще го опровергае, драги колеги. Аз съм абсолютно убеден в това.

Всичките аргументи, които изложихте вие за необходимостта от конституционен съд, черпите всичките тези неща от различните конституции. Но там вие сте направили една основна грешка, според мен, не грешка, а пропуск. Вие не сте обърнали внимание, че в тези съдилища, в които има конституционен съд, става въпрос

за чуждите законодателства, няма орган, който да се занимава с работата на нашия Върховен касационен съд и затова те имат такъв конституционен съд.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Това не се разбра добре.

АСЕН ЦАНКОВ: Няма съд, който да тълкува законите.

Но, ако се получат следните конфликти, как ще бъдат решавани? Например, получи се конфликт между решение на общото събрание на Върховния административен съд или Върховния касационен съд и решение на конституционния съд. Какво ще правите? По кой начин ще тръгнете? Значи трябва да има някаква нова процедура.

Кога според вас трябва конституционния съд да задейства? Когато усети, че в Народното събрание ще се внесе някакъв законопроект, който ще бъде противоконституционен или ще трябва да чака той да бъде приет и тогава да задейства конституционния съд? Защо усложняваме нещата, когато тези неща са съвсем елементарни и прости. Кога ще задейства този съд? Ще чакаме да излезе решението и да кажем - стоп, това е противоконституционно. Трябва да имате някаква процедура.

Затова аз напълно поддържам становището на г-н Вълканов.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Думата има г-н Танчев.

ЕВГЕНИ ТАНЧЕВ: Уважаеми колеги, за мен е безусловно, че трябва да се създаде конституционен съд и днешната дискусия още повече ме убеди в това. Аз изхождам не от опита на страните с либерална демокрация и техните конституции, а по-специално от конституционните проекти, които са представени, защото конституционното право, както неведнъж стана дума, има своя вътрешна логика и ако тази логика бъде затормозена, каквото и да бъде създадено като конституционен механизъм, той няма да действа, а това е най-лошото.

Конституционният съд е необходим, първо, за реалното прилагане и гарантиране на принципа за разделение на властите. Затова този конституционен съд трябва да бъде извън съдебната система. Конституционният съд е необходим за гарантирането на принципа на народния суверенитет и освен това за осигуряването на върховенството на конституцията и правовата държава. Но да си представим какъв е контекста на институциите, които намираме във всички 12 вече с новия конституционен проект на г-н Генов.

Във всички тези конституционни проекти се презумира парламентарната форма на управление. Но във всички тези проекти отсъства втора камара на парламента и това се приема като безусловно. Във всички тези проекти се предвижда слаба изпълнителна власт и то в лицето на един президент, който е лишен, номинален президент, който е лишен дори от спящи прерогативи. Тази слаба изпълнителна власт няма да се компенсира и това трябва да е много добре известно с фигура на силен министър-председател, както това е в някои конституции.

При това положение необходимостта от арбитраж при конфликтите между конституционните власти е безусловно необходимо. И конституционният съд за да осъществява този арбитраж трябва да бъде извън системата на съдебната власт.

И последният въпрос, на който ще се спра, е за възможността да се затормозява конституционния съд, това ще покаже бъдещето. Може и умишлено да се затормозява, но аз не обичам математиката, мисля, че тя няма място в конституционното право и въпреки това ще си послужи с една формула. Че обхватът на актовете и кръга на субектите предопределят възможността да се блокира или не нормално да действа конституционния съд.

И един конкретен последен въпрос е за възможността на конституционния съд да контролира актове, които не са в съответствие с международни договори, по които страна е България. Това е много съществено правомощие, защото влизайки в обединена Европа, ако ние такъв механизъм не създадем, реално ние ще се поставим в едно смехотворно положение, смехотворно в този смисъл, че наши закони тук ще бъдат отменени или спирани от органи, които не са национални органи, които са наднационални органи.

Благодаря ви.

СНЕЖАНА БОТУШАРОВА: Уважаеми колеги, сърдечно благодаря за съдействието, което оказахте на нашата подкомисия. От името на всичките ѝ членове изказвам тази благодарност.

Искам специално да се спра на забележката на г-н Димитров, че не е включено становището на Върховния съд и Главна прокуратура. Има изразено становище на Министерство на правосъдието. Просто бих се обърнала към колегите, които са експерти на конституционната комисия да ги помоля, вярно е, че днес справката се отнася за положения, които са в проектите за Конституция, но тъй като все още сме в работна фаза да ви помоля, и когато

има постъпили становища от други ведомства, отделни специалисти, граждани, които са приети и докладвани в Бюрото, да бъдат отразявани в справката, може би след като се даде сравнението в тези проекти

Освен това искам да се обърна към колегите от подкомисията, които присъстват тук, и към експертите на конституционната комисия, въз основа на всички изказвания и съображения да подготвим един проект за тази част от конституцията, като може би трябва да помислим дали да се даде на варианти или там, където има различни становища, да се обърнем към самите вносителите на тези становища да съпътстват този проект, там където естествено те не могат да бъдат включени, за да не се получи конpilация на най-различни становища, а да има вътрешна логика.

За парламентарния защитник искам да кажа, че този институт е предвиден в някои от проектите. Ние специално не сме го обсъждали. Ще се разгледа в общата схема на органите на Държавна власт и ще намери своето място.

Позволете ми още веднъж да благодаря и да кажа, че днешното заседание е едно от малкото, на които съм присъствувала, наситено с толкова обективност, професионализъм и точни изказвания. Така че благодаря като колега и като народен представител.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Тогава и аз да повторя тези думи на благодарност. Днес наистина се разви една много богата и квалифицирана дискусия по една материя, колкото сложна, толкова и нова за българския опит. Ще се постъпи така, както каза госпожа Ботушарова току-що, подкомисията на базата на стенограмата и с активното участие на квалифицираните експерти трябва вече да премине към подготовка на текстове. Изглежда, че няма никакво съмнение да се приеме конституционен съд и именно съд. Границите на неговата компетентност трябва да бъдат очертани. Не става дума за предварителен контрол. Мисля, че и върху това нещата се изчистиха, а за един последващ контрол.

Добре каза госпожа Друмева, че ние трябва да говорим за този орган като орган в защита на Конституцията. Очевидно никой не поддържа сериозно възможността там да се развият даже и наказателни дела и той да издава и присъди. Някои го поддържат. Но очевидно става дума за конституционосъобразност на законите и на другите нормативни актове, може би надделява това, което многократно се повтори, актове на президента, освен законите

на Народното събрание и на Министерския съвет. Кино Лазаров иска да нагазим в териториите на друго царство, което може би е негово, но не знам дали е на цялата комисия, това е за заповеди на министри, техни актове (гласове от залата) добре, не заповеди, знам много добре за какво става дума. В Държавния съвет имаше към "Държавен вестник" няколко души, които само трябваше да проверяват и искаха да ги увеличим до 10. Дано не е така. Но нека подкомисията да има предвид и това.

Целият въпрос сега е за правата на гражданите. Дали този конституционен съд под някаква форма да се занимава и непосредствено с правата на гражданите. Защото и аз като говорих с двама германски професори, те казаха, че такава възможност при тях има. Аз говоря елементарно. Тези хора като разлистят тази голяма папка с жалби и искания, избират си един-два-три и правят от тях някакъв принцип, но това не е никакво задължение, което да се отнася към всички подадени до там молби или искове. Мисля, че с това разсъждение още повече усложнявам работата на подкомисията. Вътре в себе си, без да налагам това разбира се, смятам, че до там не трябва да се стига, колкото и Конституцията да бъде непосредствено действащо право. Аз все се ужасявам от това, като си представя, този конституционен съд, г-н Берон, да не стане приемната на Народното събрание. Това ще бъде един ад. Там всеки ден се назначават хора и никой нищо не може да направи. Това е един голям проблем. В конституционния съд трябва да бъдат само юристи. Оставете тези отделни примери, за които г-н Неновски тук се сети, че имало някъде и професор икономисти и т.н.

Трябва да бъдат юристи и разбира се е добре да нямат никакви други задължения, това трябва да бъде предвидено.

Аз преди няколко дни говорих с проф. Жак Робер, който сега е член на френския конституционен съвет, той каза, че е убеден за себе си, че това трябва да бъдат хора много големи юристи, които са в последната фаза на трудовото си поприще, тоест да нямат никаква кариера пред себе си, към която да се стремят.

Другият въпрос е за техния мандат. Не е добре той да бъде мандатът на Народното събрание. Но не може да бъде и една несменяемост. Трябва да се види как това да бъде във времето наистина. Може би еднократното избиране, а не това една трета.

Трябва да се прецени.

Искам да помоля госпожа Ботушарова проблемът за парламентарния защитник нека да бъде в домена на тяхната подкомисия. Ние няма кога сега да разглеждаме другите висши органи на държавната власт.

За това сезиране. Разбира се, че трябва да има една възможност конституционният съд да работи експофицио, да се самосезира, но трябва да има възможност и някой да постави проблеми пред него. Дали това трябва пък изчерпателно да се сочи в Конституцията? Трябва ли да има специален закон? – Да. Добре. Защо не го направим заедно с конституционния текст? (Обаждат се: може, но трябва задача да ни дадете.)

Следващата сряда висшите държавни органи – Народно събрание, президент или председател на републиката, правителство, към това, което е раздадено и за което също трябва да се благодари за тази справка, добре е сега да се прибавят, ако има и от други проекти или други писмени предложения на ведомства също така една допълнителна справка към нея, за да може да се разполага с цялото многообразие на изразени мнения.

По този път ще процедираме. Може би трябва да се направи едно междинно заседание на подкомисията, начело с г-н Стоян Ганев, когато той се върне и с днешния пример да вървим напред.

Други предложения има ли? – Няма.

Благодаря ви. Закривам заседанието.

(Закрито в 13 часа)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
КОМИСИЯТА:

(Гиньо Ганев)

ВЕЛИКО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

КОМИСИЯ ЗА ИЗРАБОТВАНЕ НА ПРОЕКТ ЗА КОНСТИТУЦИЯ
НА БЪЛГАРИЯ

ПРИСЪСТВЕНА КНИГА

Зала Зайгар
Заседание 20. IV. 1991 г. 9.30.

Председател

Гиньо Гочев Ганев

Зам.председател

Любен Андонов Корнезов

Зам.председател

Стоян Димитров Ганев

Зам.председател

Елена Петкова Кирчева

Секретар

Янаки Боянов Стоилов

ЧЛЕНОВЕ:

1. АЛЕКСАНДЪР АСЕНОВ ДЖЕРОВ
2. АЛЕКСАНДЪР ВАСИЛЕВ ЛИЛОВ
3. АЛЕКСАНДЪР ТРИФОНОВ ТОМОВ
4. АЛЕКСАНДЪР ЯНКОВ ДИМОВ
5. АНГЕЛ СТОЯНОВ МОМОВ
6. АТАНАС ГАНЕВ РАДЕВ
7. ВАСИЛ ТРИФОНОВ ДОЛАПЧИЕВ
8. ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ ИВАНОВ
9. ВИКТОР ГЕОРГИЕВ ВЪЛКОВ
10. ВЛАДИСЛАВ ЖЕЛЯЗКОВ ДАСКАЛОВ
11. ГЕОРГИ ГЕОРГИЕВ ПИРИНСКИ
12. ДИМИТЪР ГЕОРГИЕВ ДИМИТРОВ
13. ДИМИТЪР ПЕТРОВ ЛУДЖЕВ
14. ЕЛКА ГЕОРГИЕВА КОНСТАНТИНОВА
15. ИБРАХИМ ТОСУН ТАТАРЛЪ
16. ИВАН ЗАПРЯНОВ ГЛУШКОВ
17. ЙОРДАН АНДРЕЕВ СТОЯНОВ
18. ЙОРДАН ТОЧЕВ КУКУРОВ

19. КАЛИН НИКОЛОВ ДИМИТРОВ
20. КИРИЛ СТОЯНОВ ЖЕЛЕВ
21. КРАСИМИР АНДРЕЕВ ПРЕМЯНОВ
22. КРУМ СПАСОВ НЕВРОКОПСКИ
23. ЛЮБЕН НАЙДЕНОВ ГРОЗДАНОВ
24. ЛЮБОМИР ЛАЛОВ ИВАНОВ
25. МАРИАНА СИМЕОНОВА ХРИСТОВА
26. МЕДИ ДОГАНОВ ДОГАНОВ
27. МИЛАН ДРЕНЧЕВ ЛАЗАРОВ
28. МИРОСЛАВ ДИМИТРОВ ДЪРМОВ
29. МИХАИЛ НЕДЯЛКОВ САВОВ
30. НЕНЧО МАРИНОВ НЕНЧЕВ
31. НИКОЛАЙ ГЕНЧЕВ ПАВЛОВ
32. НОРА КРАЧУНОВА АНАНИЕВА
33. МИТРОПОЛИТ ПАНКРАТИ НИКОЛОВ ДОНЧЕВ
34. ПЕТЪР АНТОНОВ ДЕРТЛИЕВ
35. ПЕТЪР ЗАХАРИЕВ КОРНАЖЕВ
36. ПЕТЪР КИРИЛОВ БЕРОН
37. ПЕТЪР СТЕФАНОВ ОБРЕТЕНОВ
38. РОСЕН ХУБЕНОВ СТОИЛОВ
39. РОСИЦА АНАСТАСОВА СБИРКОВА
40. РУМЕН ИЛИЕВ ВОДЕНИЧАРОВ
41. РУМЯНА НИКОЛОВА ШУБЕКОВА
42. СНЕЖАНА ДАМЯНОВА БОТУШАРОВА
43. СОНЯ КРУМОВА МЛАДЕНОВА
44. СПАС АТАНАСОВ МУЛЕТАРОВ
45. СТЕФАН ДИМИТРОВ САВОВ
46. СТОЯН БОРИСОВ СТОЯНОВ
47. ТОДОР НИКОЛОВ ЛЮЦКАНОВ
48. ТРИФОН ДИМИТРОВ МИТЕВ
49. ХРИСТО ИВАНОВ ХРИСТОВ
50. ЧАВДАР ЙОРДАНОВ КЮРАНОВ
51. ЮЛИ ЮЛИЕВ БАХНЕВ
52. ЯНКО НИКОЛОВ ЯНКОВ